

SUOMEN METSÄTIETEELLINEN SEURA — FINSKA FORSTSAMFUNDET
(SOCIETY OF FORESTRY IN SUOMI — FORSTWISSENSCHAFTLICHE GESELLSCHAFT
IN SUOMI — SOCIÉTÉ FORESTIÈRE DE SUOMI)

SILVA FENNICA

14.

KATSAUS JOKIOISTEN KARTANON ELI
N.S. JOKILÄÄNIN METSÄTALouden
VAIHEISIIN

O. TAHTINEN

*A SHORT ACCOUNT OF THE HISTORY OF THE FORESTRY
OF THE JOKIOINEN ESTATE*

HELSINKI 1930

Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjat:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Sisältää Suomen metsätaloutta ja sen perusteita käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin niteinä, joista kukin yleensä käsittää useampia tutkimuksia.

SILVA FENNICA. Sisältää Suomen metsätaloutta käsitteleviä kirjoitelmia ja pienehköjä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin. Kukin kirjoitus muodostaa yleensä oman niteen.

COMMENTATIONES FORESTALES. Sisältää muiden maiden kuin Suomen metsätaloutta ja siihen liittyviä aihepiirejä käsitteleviä tutkimuksia ja muita kirjoituksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin. Kukin nide sisältää yleensä vain yhden tutkimuksen.

Finska Forstsamfundets publikationsserier:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Innehåller vetenskapliga undersökningar rörande skogshushållningen i Finland och dess grunder. Banden, vilka icke utkomma periodiskt, omfatta i allmänhet flere avhandlingar.

SILVA FENNICA. Omfattar uppsatser och mindre undersökningar rörande skogshushållningen i Finland. Utkommer icke periodiskt; varje uppsats som skilt band.

COMMENTATIONES FORESTALES. Innehåller undersökningar och andra uppsatser rörande skogshushållningen och i samband med denna stående frågor utom Finland. Utkommer icke periodiskt. I allmänhet ingår i varje band endast en avhandling.

SILVA FENNICA

N:o 14 (1930)

KATSAUS JOKIOISTEN KARTANON ELI N.S. JOKILÄÄNIN METSÄTALOUDEN VAIHEISIIN

O. TÄHTINEN

*A Short Account of the History of the Forestry
of the Jokioinen Estate.*

Sisällys

	Sivu
I. Jokiläänin synty ja omistusvaiheet	3
II. Jokiläänin taloudelliset vaiheet vuoteen 1918 saakka	5
1. Kartanonomistajien ja alustalaisten väliset riidat maanomistuksesta ja -hallinnasta sekä veroista	5
2. Sukuoikeustilojen metsänkäyttöoikeudet	11
3. Teollisuuden ja metsätalouden suhteet	19
4. Maanviljelyksen ja metsätalouden suhteet	32
5. Metsätalouden järjestely ja metsänhoidolliset harrastukset	35
III. Jokiläänin osto valtiolle ja asiain järjestely nykyiselle kannalle	37
IV. Nykyinen Jokilääni	42
Luettelo käytetystä kirjallisuudesta	46
<i>Summary in English</i>	48

Alkulause.

Esillä olevan tutkielman laati sen tekijä metsänhoitaja Olavi Tähtinen v. 1926 opinnäytteeksi kandidaattitutkintoa varten. Kirjoitusta oli aikomus eräiltä osiltaan, vallankin loppupuolelta, vielä täydentää ennen painattamista. Tuhoava tauti pakotti tämän nuoren ahkeran miehen kuitenkin jo seuraavana vuonna jättämään kaikki työt syrjään. Lepoajastakaan ei ollut toivottua tulosta. Olavi Tähtinen kuoli kotonaan Forssassa syyskuun 8 päivänä 1928.

Tutkielma jäi siten ei ainoastaan täydentämättä vaan myös painokuntoon viimeistelemättä. Allekirjoittanut, jonka assistenttina Olavi Tähtinen toimi viimeiset työvuotensa, on kuitenkin halunnut saattaa kirjoituksen julkisuuteen kiintoisena lisänä vähän tutkittuun metsätaloutemme historiaan. Käsi-
kirjoitukseen allekirjoittanut on tehnyt ainoastaan joitakin vähäisiä muodollisia korjauksia. Metsänhoitaja N. A. Lehtoselle, joka on hyväntahtoisesti asiantuntijana lukenut käsikirjoituksen ennen painatusta, allekirjoittanut tässä yhteydessä lausuu kiitokset.

Olavi Tähtisen elämänvaiheista mainittakoon muutama sana. Hän syntyi Forssassa toukokuun 6 päivänä v. 1900, joten hän ehti ainoastaan 28 v:n ikään. Hän tuli ylioppilaaksi v. 1920 ja suoritti metsänhoitotutkinnon v. 1923. Seuraavana vuonna hän toimi Forssa Oy:n ja Ab. Ferrarin töissä. Luku-
vuoden 1924—25 hän oli Karhunmäen kansanopiston opettajana. V:n 1925 lopussa hän siirtyi metsähallinnon palvelukseen, josta hän kuitenkin jo v:n 1926 alussa tuli yliopistoon metsänhoidon assistentiksi ja metsätieteellisen kirjaston hoitajaksi. Tästä toimesta, jota hän hoiti hänelle ominaisella mitä suurimmalla huolellisuudella ja tunnollisuudella, hänen täytyi heikontuneen terveytensä takia kuitenkin jo syksyllä 1927 siirtyä sairaalomal-
le. Ja sen loman määräsi kohtalo ikuisiksi. Toverit ja opettajat jäivät kaipaamaan hiljaista ja vaatimatonta, uutteraa ja hienotunteista miestä.

Helsingissä joulukuussa 1929

EINO SAARI.

I. Jokiläänin synty ja omistusvaiheet.

Erik XIV:n aikana vuonna 1561 määrättiin Klaus Kristerinpoika Horn sotaeverstiksi Liivinmaalle ja johtamaan niitä arkaluontoisia sovit-
teluja, joita Viron asukkaiden kanssa pidettiin heidän antautumisestaan Ruotsin vallan alle. Horn suoritti tämän tehtävän erinomaisella taidolla. Hänestä tuli siten Ruotsin merentakaisen vallan perustaja Suomenlahden eteläpuolelle. Palkinnoksi tästä antoi kuningas hänelle vuonna 1562 Jokioisten neljänneksen (»Jockis Fierding») lounais-Hämeessä kaikkine vuotuisine veroineen sillä ehdolla, että Hornin tuli pitää kuninkaan käytettävänä Liivinmaalla kymmenen miestä ja hevosta varustuksineen. Kaarle herttua palautti tosin vuonna 1601 läänityksen valtiolle, mutta luovutti sen jo seuraavana vuonna palkkioksi uskollisesta palveluksesta sotamarski Jesper Matinpoika Krusin nautittavaksi toistaiseksi (»till een behaglig tijdh») kaikkine veroineen ja tiluksineen ynnä muine etuisuuksi-
neen (»med all des Rentte och legenheet innan gärdtz och wtan, i Skogh och March, Fijske och Fijskewatnn, Wåthe och Tårre, inthz wndantagandes aff deth som der wnder lijder och aff ålder tillegadt haffuer»). Neljä vuotta myöhemmin, 2 päivänä heinäkuuta 1606, myönnettiin läänitykselle rälssioikeus (»frij för alle vtlagor, owisse så wäl som wisse partzeler, doch vndantagandes Mantals, Månadtz och Skiutzferdz Penningerne»). 15 päivänä syyskuuta 1613 Kustaa II Adolfin hallitessa lahjoitettiin se Jesper Matinpoika Krusille (»Jesper Matzzon till Harfwiala») ja hänen laillisille rintaperillisilleen rälssioikeuksin ikuisiksi omaisuudeksi (»vnder rett frelse och frelser Manna Tienst till Ewärdeligh ägor») kuitenkin erinäisin ehdoin m.m., että tila ei mene perintönä sivuperillisille, vaan palautuu takaisin valtiolle, ellei rintaperillisiä ole.

Jesper Matinpoika Krusin aikana perustettiin vuoden 1618 vaiheilla Jokioisten kartanon päätalo eli säteri Hirsalan eli Hyrsylän ja Nivan kylien alueelle. Erään asiakirjan mukaan nimettiin tilaa aluksi ainakin vuonna 1628 Hyrsyläksi. Säterin muodostivat Hirsalan kylässä siihen aikaan olleet seitsemän taloa, joihin Jesper Matinpoika Krus ostamalla oli niiden silloisilta omistajilta saanut välittömän omistusoikeuden. Nämä kaupat vahvisti lisäksi kihlakunnanoikeus 22 päivänä syyskuuta ja 12 päivänä lokakuuta 1618. Jesper Matinpoika Krusin kuoltua vuonna 1622 siirtyi Jokioisten läänitys hänen pojalleen Johan Jesperinpoika Krusille ja sen jälkeen viimeksi mainitun tyttärelle kreivitär Anna Maria Krusille, joka oli naimisissa kreivi Karl Gustaf Lewenhauptin kanssa. Vuonna 1683

peruutettiin läänitys valtiolle, mutta jo seuraavana vuonna Krus-suvun perilliset oikeutettiin saamaan se takaisin sillä ehdolla, että he sen sijaan luovuttaisivat vastaavan määrän muita tiloja. Vaihdoissa joutui Jokioisten neljännes kreivitär Anna Maria Krusille. Tämän kuoltua omisti Jokioisten kartanon hänen poikansa kreivi Axel Johan Lewenhaupt ja sitten viimeksimainitun tytär Julia, kenraalimajuri Johan Henrik Hamiltonin puoliso. Sen jälkeen siirtyi Jokioisten kartano ostossa pois Krusin suvulta.

Erinäisillä kauppaja- ja vaihtokirjoilla vuosilta 1752 ja 1755 tuli se majuri Reinhold Johan Jägerhornin haltuun, ja hänen jälkeensä omisti sen laamanni vapaaherra Gustaf Reuterholm. Laamanni Reuterholm puolestaan luovutti tilan kauppakirjalla 20 päivältä elokuuta 1791 presidentti kreivi Adolf Fredrik Munckille ja maaherra Ernst Gustaf von Willebrandille, joista viimeksimainittu saman vuoden joulukuun 30 päivänä lunasti Munckinkin osuuden ja niin ollen sai kartanon yksin haltuunsa. Maaherra von Willebrandin perikunnalta siirtyi Jokioisten kartano, josta kuitenkin sitä ennen eli vuonna 1798 oli myyty Ypäjän pitäjässä oleva Kartanokylä siihen kuuluvine tiloineen, 23 päivänä maaliskuuta 1822 toimituksessa huutokaupassa vapaaherra Carl Mannerheimille, maaherra Carl Walleenille ja Adolf Fredrik von Willebrandille. Vuonna 1828 tuli Jokioisten kartanon omistajaksi kapteeni Josef Brehmer, jolle saman vuoden helmikuun 5 päivänä myönnettiin oikeus hallita sitä rälssioikeudella, ja 13 päivänä syyskuuta 1861 joutui se kapteeni Brehmerin pojille Walfrid ja Casimir Brehmerille.

Vuonna 1871 perustettiin Jockis Aktiebolag niminen osakeyhtiö, joka seuraavana vuonna tuli Jokioisten kartanon omistajaksi. Sanottu yhtiö vihdoin luovutti kauppakirjalla 10 päivältä heinäkuuta 1875 mainitun kartanon Jockis Gods Aktiebolagille, jolta Suomen valtio sen osti vuonna 1918. Kun viimeksimainittu osakeyhtiö kauppakirjalla 19 päivältä lokakuuta 1915 lisäksi osti Kartanokylän rälssitilan, oli suurin osa alkuperäistä Jokioisten neljänneistä sen omistuksessa. Hornin ja Krusin aikana tila käsitti osia nykyisen Turun läänin läntisestäkin osasta sekä maapalasia Hämeen läänistä aina Ruovedeltä saakka, mutta Krus oli saanut luvan myydä näitä, ja niin alue väheni jotenkin sellaiseksi kuin se oli Jockis Gods Aktiebolagin viimeisinä vuosina. Osakeyhtiön osakkeista oli suurin osa aluksi joutunut ruotsinmaalaisten käsiin, mutta vuonna 1895 siirtyi osakkeiden enemmistö suomalaisten, m.m. valtioneuvos M. Hallbergin, kauppias K. H. Renlundin ja pankinjohtaja E. Schybergsonin haltuun. Vuonna 1907 oli suurimpana osakkeenomistajana parooni J. Mannerheim, mutta hän myi pian koko osuutensa tilanomistaja A. Kordelinille.

Jokioisten kartano käsitti näihin aikoihin koko Jokioisten kunnan sekä osia Tammelan, Humppilan ja Ypäjän kuntia. Kysymyksessä olevista alueista käytetään paikkakunnalla yleisesti nimitystä Jokilääni, jota seuraavassa esityksessä on käytetty rinnan Jokioisten kartanon kanssa.

II. Jokiläänin taloudelliset vaiheet vuoteen 1918 saakka.

1. Kartanomistajien ja alustalaisten väliset riidat maanomistuksesta ja -hallinnasta sekä veroista.

Jotta voisi yleensä ymmärtää Jokiläänin oloja, on välttämätöntä saada jonkinlainen käsitys sen maanhallintaoloista sekä siitä, kuinka ne aikojen kuluessa ovat kehittyneet. Jokiläänin historia on tässä suhteessa erikoinen. Vuonna 1901 teki maataomistavien ruokakuntien lukumäärä koko maan maalaiskunnissa 23.1 % kaikkien ruokakuntien lukumäärästä. Ruokakunnista oli siis tuskin $\frac{1}{4}$ kohonnut oman maan omistajaksi. Maanomistus eri osissa maata oli muodostunut hyvin erilaiseksi. Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä maanomistajain luku oli suhteellisesti pienin: ainoastaan 11—13 % maalaiskuntien ruokakuntien koko luvusta. Hämeen läänissä, jossa Jokiläänikin sijaitsee, oli tämä luku kaikkein pienin, vain 11.1 %. Jatkettaessa samantapaista vertailua kunnittain tavataan vieläkin räikeämpiä oloja. Huonoimmalla kannalla olivat mainituissa lääneissä maanomistusolot Pohjan, Dragsfjärdin, Kaarinan, Maarian, Ypäjän ja Jokioisten kunnissa sekä Hämeenlinnan maalaiskunnassa. Näitten kuntien ruokakunnista oli maataomistavia ainoastaan 3 % tai siitä alle. Jokioisissa oli kysymyksessä oleva suhdeluku vain 1.3, joten siis lähes 99 % tämän kunnan ruokakunnista oli maattomia¹. Tämä alallaan ennätysluku meidän oloissamme riittänee antamaan kyllin selvän kuvan Jokiläänin maanomistusolojen erikoisuudesta vielä 1900-luvun alussa. Jokiläänin maanhallintaolot ja niiden kehitys aikojen kuluessa ovat yleiseltäkin kannalta sangen mielenkiintoisia. Jokiläänissä on m.m. ollut muualla Suomessa tuntematon maanluonto, nim. n.s. sukuoikeustilat. Metsätalouden järjestelyyn ja metsänkäyttöön nähden on maanhallinta- ja omistusoloilla ollut siksi suuri merkitys, että on tarpeellista luoda lyhyt katsaus niiden kehitykseen jo 1600-luvulta asti.

Kuten aikaisemmin on mainittu, lahjoitettiin Jokioisten neljännes vuonna 1602 Jesper Matinpoika Krusille. Se käsitti silloin 134 taloa, jotka

¹ J. H. Vennola, Maakysymys talouspolitiikassamme, ss. 63—64.

otaksuttavasti kaikki olivat verotaloja. Valtiolla siis ei olisi ollut oikeutta lahjoittaa itse tiloja, vaan ainoastaan niistä valtiolle suoritettava vero. Kustaa Vaasan aikana tuli kuitenkin yhä yleisemmäksi sellainen käsitys, että valtio todellisuudessa oli veromaankin omistaja. Tästä johtui, että läänityksen yleisesti katsottiin käsittävän omistusoikeuden itse lahjoitettua maahan, eikä vaan veroon. Jesper Matinpoika Krusille annetun lahjoituskirjan sanamuoto antoi lisäksi tukea tälle käsitykselle. Ja läänityksenhaltijat osasivat kyllä suhtautua talonpoikiin sen mukaan. He eivät tyytyneet ainoastaan siihen veroon, joka tiloista aikaisemmin maakirjojen mukaan oli tullut valtiolle, vaan alkoivat rasittaa »lahjoitusmaatalonpoikia» kaikenlaisilla lisärasituksilla, etenkin päivätöillä. Samaten he ovat nähtävästi verraten aikaisin käyttäneet omaa talouttansa varten ne n.s. apupäivätyöt ja ajot, jotka talonpojat olivat velvolliset tarpeen vaatiessa tekemään valtiolle linnoitusten rakentamista ja kunnossapitämistä varten. Alussa talonpojat näyttävät vapaaehtoisesti suostuneen tällaisiin verovaatimuksiin. Syy tähän oli seuraavanlainen. Läänitys oli vuodesta 1606 alkaen luovutettu läänityksen saajalle rälssioikeuksin ja läänityksenalaisina talonpojat olivat ylimääräisiin valtionveroihin, valtionkyyteihin ja sotaväenottoon nähden paremmassa asemassa kuin valtiolle veroa maksavat talonpojat, sillä jo Juhana III:n aikana oli rälssituloille tässä suhteessa myönnetty tuntuvia helpotuksia.

Ensimmäinen verosopimus läänityksenhaltijan ja talonpoikain välillä Jokioisten neljänneksessä on laadittu vuosien 1613—1617 vaiheilla. Jesper Matinpoika Krus lienee tällöin hyvitykseksi luvannut vapauttaa talonpojat niin hyvin suorittamasta valtiolle manttaali- ja henkirahoja ja muita ylimääräisiä veroja kuin sotaväenotosta ja kyytivelvollisuudesta. Pian alkoi kuitenkin talonpoikien puolelta ilmaantua tyytymättömyyttä varsinkin päivätyöverojen koroittamisen johdosta. Vuoden 1650 vaiheilla tästä johduneet riitaisuudet saivat jo arveluttavan luonteen. Talonpojat esittivät 1650 vuoden valtiopäivillä vaatimuksia läänitystalonpoikien aseman parantamisesta, ja tämä oli varmaankin osaltaan syynä tilanteen kärjistymiseen.

Jokioisten neljänestä hallitsi tähän aikaan Johan Jesperinpoika Krusin leski kreivitär Katariina Oxenstjerna, joka oli valtiokansleri Axel Oxenstjernan tytär. Talonpoikia rauhoittaakseen Katariina Oxenstjernan veli valtakunnanneuvos Johan Axelinpoika Oxenstjerna lähetti heille 22 päivänä toukokuuta 1651 päivätyn varoituskirjeen, jossa talonpoikia kehoitetaan suorittamaan veronsa mainitun Jesper Matinpoika Krusin ja talonpoikien välillä tehdyn verosopimuksen mukaan. Asia ei tästä kuitenkaan

parantunut. Silloin määrättiin maaherra kreivi Lorentz Creutz yhdessä kanneviskaali Anders Jacobssonin kanssa neuvottelemaan asiasta talonpoikien kanssa. 9 päivänä kesäkuuta 1651 saatiinkin aikaan sellainen sopimus, että talonpojat vapaasta tahdosta sitoutuivat tekemään kartanoon vuosittain 24 päivätyötä kustakin kokotalosta sen mukaan kuin vuoden aika vaati sillä ehdolla, että heidät vapautettiin kaikenlaisesta muusta työstä ja puolesta kyytiverosta. Sitä paitsi luvattiin heille, jos sotaväenotto tulisi kysymykseen tai karjavero määrättäisiin maksettavaksi, vapautus siitä osasta näitä rasituksia, joka voisi tulla läänityksenhaltijan osalle. Tätä päivätyösopimusta on sovellettu siten, että toinen puoli päivätöistä on tehty hevos- ja toinen puoli miehenpäivätöinä. Tämä sopimus on ollut voimassa koko sen ajan, jolloin Jokioisten kartano on kuulunut yksityisluontoisille omistajille.

Lopullista rauhaa ei kuitenkaan saavutettu 1651 vuodenkaan sopimuksella. Pakottaakseen talonpoikia suorittamaan heille määrätyn verovelvollisuuden läänityksenhaltijain täytyi usein turvautua tuomioistuimeen tai muiden viranomaisten apuun. Talonpojatkin kääntyivät usein valituksillaan viranomaisten puoleen koettaen sitä tietä saada verohelpotusta. Vuonna 1652 he palkkasivat asiamiehen ottamaan selkoa maakirjojen sisällyksestä. Tämän johdosta maaherra R. J. Creutz toimitti tutkimuksen asiassa, mutta maakirjojen puutteessa ei tutkimus johtanut minkäänlaisiin tuloksiin. Toistakymmentä vuotta myöhemmin talonpojat tekivät maaherralle uuden valituksen, missä he esittivät toivomuksen, että heidät vapautettaisiin suorittamasta suurempaa veroa kuin mitä muut talonpojat maksoivat valtiolle. Tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia tuli, toimitti Jokioisten kartanossa tutkimuksen asiassa ja päätöksessään 10 päivältä helmikuuta 1678 katsoi valituksen aiheettomaksi viitaten 1651 vuoden sopimukseen.

Reduktion jälkeen jatkui sama asiointi. Verovalitukset toistuivat tuon tuostakin. Päätöksellä 8 päivältä helmikuuta 1688 selitti maaherra Arvid Horn, etteivät ne talonpojat, joilla oli omistusoikeus tiloihinsa, olleet velvollisia suorittamaan veroa ennen reduktiota tehdyn sopimuksen mukaan, koska se reduktiossa oli menettänyt merkityksensä. Silloin kieläytyivät useimmat talonpojat suorittamasta veroa 1651 vuoden sopimuksen mukaan ja suostuivat maksamaan ainoastaan maakirjaveron väittäen, että heillä oli tiloihinsa omistusoikeus. Jokioisten kartanon pehtori Isac Wessman vaati nyt kihlakunnanoikeudessa 8 päivänä toukokuuta 1696 talonpoikia velvoitettavaksi luotettavasti näyttämään toteen omistusoikeutensa hallitsemiinsa tiloihin, ennenkuin he saisivat nauttia

hyväkseen verotalon oikeuksia. Asiaa tutkittaessa huomattiin, että lähes toinen puoli talonpojista kykeni todistamaan tilojensa veroluonnon. Huomattava osa itsenäisiä talonpoikia oli joutunut lampuodeiksi.

Jo Jesper Matinpoika Krus oli läänitysaikansa alkupuolella hankkinut ostanalla omistusoikeuden useaan taloon. Samaa menettelytapaa näyttää jatkettun myöhemminkin. Myös oli moni talo verohylkynä joutunut läänityksenhaltijan omaisuudeksi. Kustaa Vaasa oli vuonna 1553 määrännyt, että verotaloa, jonka omistaja jättää kolmen vuoden verot maksamatta, on pidettävä verohylkynä. Tätä periaatetta alkoivat myöskin läänityksenhaltijat sovelluttaa läänitystalonpoikiinsa nähden. Jokioisten säteri on vuosien 1663—1735 kuluessa verorästeistä kihlakunnanoikeudessa huudattanut itselleen toistakymmentä verotaloa. Säterin haltuun joutuneet tilat jätettiin lampuotien viljeltäviksi. Niistä suoritettava vero oli kokonaan läänityksenhaltijasta riippuva. Mitään mainittavaa eroa ei näitten kummankaan maataviljelevän luokan aseman välillä yleensä kumminkaan ollut. Anna Maria Krus laati vuonna 1692 maakirjan, jossa kaikista Jokioisten läänitykseen kuuluvista tiloista maksettava vero oli määrätty.

Riitoja omistusoikeudesta jatkui vielä myöhemminkin. 1750-luvulla, jolloin majuri Jägerhorn omisti Jokioisten kartanon, valittivat muutamat talonpojat kamarikollegiolle jätetyssä kirjelmässä, että majuri Jägerhorn kohteli heitä kuin tavallisia lampuoteja. Talonpojat vaativat, että heidän hallitsemansa tilat selitettäisiin verorälssitiloiksi. Asia joutui ensin kihlakunnanoikeuden käsiteltäväksi ja saatettiin lopulta aina kuninkaallisen majesteetin harkittavaksi, joka tuomiossa 2 päiväältä kesäkuuta 1767 katsoi näytetyksi, että kysymyksessä olevista tiloista osa oli pidettävä verorälssitiloina, jotka olivat velvolliset säteritilan omistajalle maksamaan veroa ainoastaan maakirjan mukaan, mutta toisille talonpojille jätettiin valta kullekin erikseen näyttää toteen hallitsemansa tilan veroluonto.

Noin kymmenen vuotta myöhemmin esiintyivät talonpojat jälleen vaatimuksineen. Kaikkiaan 51 talonpoikaa vaati talojansa selitettäväksi verorälssitiloiksi perustellen vaatimustaan monella tavalla. Heidän hallitsemiansa tiloja oli läänitysaikana myyty ja vaihdettu. Ne olivat perinnönjaossa menneet jakoon verotiloina. Niitä oli laissa huudatettu ja läänityksenhaltijat itse olivat huudattaneet niitä itselleen verorästeistä. Vuonna 1729 erään Jokioisten kartanon omistajan jälkeen toimitetussa perinnönjaossa oli osa tiloista otettu huomioon veroluontoisina. Vielä vetosivat talonpojat siihen erikoismaakirjaan, joka oli kamarikollegion toimesta laadittu vuonna 1685 Jokioisten neljänneksen vaihtamista var-

ten Anna Maria Krusille. Tämän maakirjan mukaan oli puolet Jokioisten neljänneksessä siihen aikaan olleita tiloja ollut veroluontoisia ja toinen puoli rälssitiloja.

Kihlakunnanoikeus selitti päätöksessään vuonna 1776 kaikki 51 taloa verorälssitiloiksi. Laamannioikeus, ja hovioikeus taas asettuivat sille kannalle, että osa tiloja oli pidettävä puhtaina rälssitiloina, osa taas sellaisina, joiden haltijoilla ei ollut tiloihinsa varsinaista perintötilallisen oikeutta mutta kuitenkin perinnöllinen hallintaoikeus niin kauan kuin he pitivät talonsa asianmukaisessa kunnossa sekä maksoivat veronsa ja täyttivät muut velvollisuudet, jotka vanhemmista ajoista olivat niille määrätty ja vahvistetut lainvoiman saaneilla tuomioilla. Kuninkaallinen majesteetti vahvisti hovioikeuden näistä viimemainituista tiloista antamat tuomiot viidessä eri tuomiossa 4 päivänä helmikuuta 1782. Niistä tiloista, jotka hovioikeus oli selittänyt puhtaiksi rälssitiloiksi, oli kuninkaallinen majesteetti sitä mieltä, että niidenkin haltijat oli pysytettävä hallintaoikeudessaan, koska nämä tilat olivat vanhoista ajoista menneet perintönä asukkaiden esi-isien kesken, eikä niitä myöskään ollut merkitty rälssitiloina vuoden 1685 erikoismaakirjaan. Tällä tavalla saivat alkunsa n. k. sukuoikeustilat, jotka on aikojen kuluessa alituisesti mainittu varsinkin metsästä koskevien kysymysten yhteydessä.

Riitoja kartanon omistajan ja alustalaisten välillä jatkui edelleen vielä viime vuosisadalla ja tälläkin vuosisadalla aina vuoteen 1918 saakka. Veronmaksu oli usein aiheena riitaisuuksiin kuten ennenkin. Viime vuosisadan puolivälissä ja jonkin verran jälkeenpäinkin oli tuomioistuinten käsiteltävänä riitoja, jotka koskivat torppain perustamista. Eräät sukuoikeustilalliset ja verorälssitilojen omistajat väittivät, että kartanonomistaja käytti liian laajasti hyväkseen oikeuttaan perustaa torppia heidän tiloilleen, joten heidän tiluksiansa supistettiin. Torppia näkyy muuten olleen Jokiläänissä jo 1600-luvun loppupuolella. 1711 vuoden maakirjan mukaan oli torppia 48 sekä uutisasumuksia ynnä mäkitupalaisia ja itsellisiä yhteensä 83. Mäkitupalaisten ja itsellisten lukumäärä on tuon ajan jälkeen suuresti kasvanut varsinkin teollisuuden turvissa, jota Jokioisissa on harjoitettu huomattavassa määrässä. Myöskin torppien lukumäärä on paljon lisääntynyt, kuten tullaan myöhemmin näkemään.

Viime vuosisadan loppupuolella tehtiin yrityksiä sukuoikeustilallisten aseman parantamiseksi. M.m. Tammelan kirkkoherra August Edvard Granfelt otti asian esille 1872 vuoden valtiopäivillä, mutta asian selvittämättömään tilaan nähden ei pappissääty katsonut voivansa ryhtyä toimenpiteisiin asiassa. 1880-luvulla kääntyivät eräät sukuoikeustilalliset

senaatin puoleen anoen, että hallitus lunastaisi heidän tilansa ja antaisi heille tilaisuuden ostaa ne perintötiloiksi kuten oli menetelty Itä-Suomen lahjoitusmailla. Senaatti hylkäsi kuitenkin tämän hakemuksen 10 päivänä helmikuuta 1886. 1897 vuoden valtiopäivillä jätettiin pappis- ja talonpoikaissäädyleille anomuksia, että, koska Jokioisten kartanon sukuoikeustiloja oli pidettävä vanhoina verotiloina, joiden valtionvero oli luovutettu aateliselle suvulle, niiden tulisi saada takaisin varhaisempi luontonsa, jos se kenenkään oikeutta loukkaamatta kävisi päinsä. Anomusehdotukset lähetettiin anomusvaliokuntaan. Tämän mielestä oli kuitenkin sukuoikeustilojen suhde Jokioisten kartanoon laillisesti järjestetty, eikä sitä siis voinut muuttaa ilman kartanon omistajan suostumusta. Anomusvaliokunta ehdotti sen vuoksi, että anomusehdotukset eivät antaisi aihetta toimenpiteisiin säätäjien puolelta. Vuonna 1908 eduskunta anoi, että hallitus panisi toimeen tutkimuksen sukuoikeustilallisten aseman selvittämiseksi. Tällaisesta tutkimuksesta ei kuitenkaan tullut mitään.

8 päivänä toukokuuta 1917 senaatti asetti erityisen komitean pohtimaan kysymystä Jokioisten maanomistusolojen järjestelystä. Tämä oli aloite lopulliseen järjestelyyn, joka tapahtui sen jälkeen kun valtio vuonna 1918 oli tullut Jokioisten kartanon omistajaksi. Tästä järjestelystä enemmän kuitenkin vasta toisessa yhteydessä.

Jonkinlaisena supistelmana Jokiläänin maanhallinta- ja -omistusoloista mainittakoon tässä vielä, että kartanon alustalaiset tuloksena kuvatuista monivaiheisista riidoista ja oikeudenkäynneistä olivat tulleet oikeudellisessa ja taloudellisessa suhteessa jakaantumaa viiteen eri ryhmään:

1. verorälssitilat ja rälssitilat
2. sukuoikeustilat
3. lampuotitilat
4. torpat
5. mäkitupa-alueet.

Edellä olevassa esityksessä on pääasiassa seurattu v. 1917 asetetun mainitun komitean mietintöä.¹

¹ Mietintö Komitealta, joka on asetettu pohtimaan kysymystä Jokioisten maanomistusolojen järjestelystä. 1918.

2. Sukuoikeustilojen metsänkätöoikeudet.

Erimielisyydet maanomistus- ja hallintaoloista johtivat myös riitaisuuksiin metsänkätöoikeuksista.

Kartanomistajat ovat syyttäneet alustalaisia monenlaisista rikkomuksista: luvattomasta kotitarvehakkauksesta, luvattomasta tuohen otosta, luvattomasta metsän myynnistä, luvattomasta kaskeamisesta, luvattomasta sysien myynnistä, metsäpalon aiheuttamisesta y.m. Yleensä tällaiset riidat ovat päättyneet lyhyeen, eikä niillä ole ollut varsin suurta merkitystä.

Erikoisen selonteon ansaitsevat niistä kuitenkin kartanomistajien ja sukuoikeustilallisten väliset riidat metsänkätöoikeuksista, jotka riidat ovat olleet hyvinkin merkitseviä. Ne ovat kestäneet pitkiä aikoja ja aina vain uusiintuneet. Jo 1750-luvulla ryhtyi kartanon silloinen omistaja majuri R. J. Jägerhorn supistamaan vuokratilallisiksi katsomiensa talonpoikien metsänkätöoikeutta. Tuosta ajasta lähtien on riitoja jatkunut. Ne kehittyivät huippuunsa yksityisluontoisen omistuksen viimeisinä vuosina ja jäivät osittain kesken tilan joutuessa valtiolle.

Aikaisemmin on mainittu kuninkaallisen majesteetin tuomiot 4 päivältä helmikuuta 1782, joista sukuoikeustilat juuri saivat alkunsa. Kun 1782 vuoden tuomioissa ei ollut lähemmin määritelty hallinto-oikeuden laajuutta, johti se ristiriitaisuuksiin kartanomistajan ja sukuoikeustilallisten välillä. Asia joutui taaskin kuninkaallisen majesteetin ratkaistavaksi, joka päätöksessään 24 päivältä elokuuta 1784 selitti sukuoikeustilojen asukkaiden hallinto-oikeuden ulottuvan niihin pelto-, niitty-, haka- ja muun viljelyn maan tiluksiin, joita asukkaat verojen määräämisen aikana todellisuudessa olivat käyttäneet sekä metsänhakkuuseen kotitarpeeksi ja laidunoikeuteen takamailla. Sitä vastoin rälssin omistaja sai esteettä käyttää sukuoikeustilojen kaikkia muita etuisuuksia sillä rajoituksella vain, ettei sillä estetty eikä rajoitettu asukkaiden metsänkätö- ja laidunoikeutta.

Jokioisten neljänneksessä toimitettiin isojako vuosina 1792—1794. Koska katsottiin maanmittari Nils Avanderin vuosina 1709—1710 Jokioisten kartanoon kuuluvista tiloista laatiman kartan osoittavan sukuoikeustilojen vanhaa nautintaa, pantiin tämä kartta jaon perusteeksi. Maakirjaan puhtaaksi rälssiksi ja verorälssiksi merkityille tiloille jaettiin osuus niin hyvin viljellyistä kuin viljelemättömistäkin tiluksista, myös metsämaasta, kun taas sukuoikeustiloille jaettiin ainoastaan viljeltyjä maita, jota paitsi viimeksimainituille tiloille varattiin metsämaihin laidunoikeus ja oikeus hakata puita tilojen kotitarpeeksi.

Kartanon taholta katsottiin kuitenkin siitä aiheutuvan metsän hävitystä, että sukuoikeustilallisilla oli metsänkäyttöoikeus kotitarpeeksi yhteiseen metsään. Tästä syystä alettiin sukuoikeustilallisille erottaa määrättyjä metsäalueita. Jo vuonna 1850 erotettiin muutamille sukuoikeustiloille 300 tynnyrinalan suuruinen metsäkappale kullekin. Tähän luettiin kyllä myös ne viljelykset, jotka sukuoikeustilalliset olivat raivanneet metsään niiden viljelysten lisäksi, jotka vanhastaan olivat olleet sukuoikeustilojen nautinnassa. Nämä metsälohokset luvattiin sukuoikeustilallisille ikuisesti nautittaviksi sillä ehdolla, että he luopuivat käyttöoikeudestaan kartanon muuhun metsämaahan. Omilla metsälohoillaankin sukuoikeustilallisilla oli vain kotitarve-käyttöoikeus. He olivat myös velvolliset säästämään metsäänsä, etteivät talot tulevaisuudessa joutuisi kärsimään puun puutetta. Kaskeamista he eivät saaneet harjoittaa eivätkä millään muullakaan tavalla metsää hävittää. Uutisviljelyksiä heillä kuitenkin oli oikeus raivata. Jos sukuoikeustilallisten metsälohoilta riitti puuta yli kotitarpeen, oli heillä kuitenkin oikeus myydä sitä kartanolle. Mutta tämä maksoi heille kuitenkin vain puolet käyvistä hinnasta. Yleisenä sääntönä pidettiin, että kukin tila sai 300 tynnyrinalaa maata manttaalia kohti. Tästä tehtiin kyllä asianhaaran mukaan jonkin verran poikkeuksia kumpaankin suuntaan. Erityistä metsälohkoa annettaessa myönnettiin joissakin tapauksissa sukuoikeustilallisille sitä paitsi oikeus ottaa kartanon metsästä määrätty kuormaluku erilaisia tarvepuita. Tällainen oikeus oli tavallisesti voimassa kymmenen lähinnä seuraavan vuoden ajan erityisen metsälohon erottamisesta lukien.

1890-luvun loppupuolella oli jo kaikille sukuoikeustiloille jaettu erityiset metsälohokset. Tämä oli tapahtunut osaksi kartanonomistajan aloitteesta, osaksi sukuoikeustilallisten vaatimuksesta.

Alituisia riitoja oikeudesta metsänkäyttöön oli kartanonomistajan ja sukuoikeustilallisten välillä koko viime vuosisadan ajan. Varsinkin vuosisadan puolivälissä oli suuri määrä metsäriitoja tuomioistuinten käsiteltävänä. Nämä riidat päättyivät yleensä sukuoikeustilallisten tappioiksi. Usean riidan aiheena oli se, että sukuoikeustilalliset myivät metsää. Usein syytettiin heitä myös luvattomasta metsänhakkuusta kotitarpeeksi ja metsänhävityksestä. Eräässä määräyksessä Jokioisten kartanon alustalaisten vuotuisen rakentamisen ja viljelyksen velvollisuudesta mainitaan m. m., että sukuoikeustilojen haltijoilla ei ole oikeutta rakentaa enempää huoneita kuin kruununtalojen asukkailla. Samassa määräyksessä mainitaan vielä selitykseksi, että tätä oikeutta ylittämällä rikotaan kuninkaallisen majesteetin tuomiota ja sitä paitsi rasitetaan sattuvien tulipalojen

takia pitäjää epäoikeutettujen palorahojen maksamisella. Metsänkäyttöä kotitarpeeksin koetettiin siis rajoittaa. Ennen erityisten metsälohojen jakamista sukuoikeustilallisille oli kartanon metsävirvakunnan tehtävänä sukuoikeustilallisiin samoin kuin torppareihin nähden valvoa, että kotitarvepuita otettiin oikeat määrät ja sopivista paikoista. Usein syytettiin sukuoikeustilallisia juuri siitä, että he olivat ottaneet tarvepuita muualta kuin sitä tarkoitusta varten osoitetuilta paikoilta.

Vielä tällä vuosisadallakin on metsänkäyttö ollut riidan aiheena. Vuonna 1914 Jokkis Gods Aktiebolag syytti eräitä sukuoikeustilallisia siitä, että he olivat erityisiltä metsälohoiltaan hakkauttamiaan hirsiä ja muita rakennusaineita käyttäneet tiloillaan sellaisiin tarkoituksiin, joitten yhtiön mielestä ei voitu katsoa sisältyvän kotitarvekäsitteseen. Siis edelleenkin syytös liiallisesta kotitarvehakkuusta.

Suurimman kantavuuden saivat kartanonomistajan ja sukuoikeustilallisten väliset riidat metsänkäytöstä kuitenkin vasta sen johdosta, että Jokkis Gods Aktiebolag talvella 1913—1914 alkoi vastoin sukuoikeustilallisten kieltoa hakkuuttaa ja vedättää tukkipuita sukuoikeustilallisten erityisiltä metsälohoilta. Jokioisten kartanon suurimpana osakkeenomistajana oli tähän aikaan maanviljelysneuvos Alfred Kordelin. Mainittakoon tässä, että usea sukuoikeustilallinen oli erikoisella huolella säästänyt erityistä metsälohkoansa käyttäen m. m. kantoja suuressa määrässä polttopuuna. Tämä seikka osoittaa sukuoikeustilallisella olleen sen käsityksen, että heille erotetut metsälohokset olivat todellakin täysin heidän hallittavissaan kotitarvekäyttöä varten ja mahdollista myyntiä varten kartanolle. Tätä käsitystä vastaan asettui maanviljelysneuvos Kordelin.

Kartanon menettelyyn suhtautuivat sukuoikeustilalliset hyvin eri tavalla. Toisten metsälohoilla kartano teki tehtävänsä ilman suurempia häiriöitä, mutta jotkut asettuivat jyrkkään vastarintaan kartanon toimenpiteisiin nähden. Etenkin Tammelan pitäjän Vieremän kylässä sijaitsevan Tasasen sukuoikeustilan haltija Simon Koskinen näkyy tuottaneen kartanolle paljon vaivaa tarmokkailla oikeudenkäynneillään. Koska mainitun sukuoikeustilan ja kartanon välisistä riidoista parhaiten selvinnevät ne perustelut, joita kumpikin riitapuoli esitti metsänkäyttöoikeutensa puolesta näissä suurta huomiota herättäneissä oikeudenkäynneissä, esitetään tässä muun ohessa niistä lyhyesti tärkeimpiä kohtia.

Ensimmäinen toimenpide sukuoikeustilallisten puolelta Jokioisten kartanon heidän erityisillä metsälohoillaan toimittamaa tukkipuiden hakkuuta vastaan oli se, että muutamat sukuoikeustilalliset, m. m. juuri mainittu Koskinen-Tasanen, ryhtyivät itsekin hakkaamaan metsäänsä

ja vetämään tukkeja kotiinsa selittäen tarvitsevansa niitä kotitarpeeksi, mikä selitys varmaankin useassa tapauksessa oli totuudenmukainen, koskapa usea sukuoikeustilallinen oli edellisinä vuosina tarkoin säästänyt metsäänsä. Joissakin tapauksissa lieene esitys ollut liioiteltukin. Syntyi suoranainen kilpailu metsänhakkuussa kartanon ja sukuoikeustilallisten välillä. Tästä tuli kuitenkin pian loppu. Seurattakoon asioita Tasasen sukuoikeustilan vaiheitten mukaan.

Jokkis Gods Aktiebolag jätti 10 päivänä maaliskuuta 1914 Hämeen läänin kuvernöörille anomuksen, että Koskinen-Tasasta toistaiseksi ja siksi kunnes sukuoikeustilallisten metsänkäyttöoikeus saadaan järjestyksi pysyväiselle vakavalle kannalle kiellettäisiin käyttämästä Tasasen tilan metsää muulla tavalla kuin mitä Jokkis Gods Aktiebolagin kustannuksella, asianymmärtävään ja puolueettomain henkilöiden vuotuisesti toimittamissa katselmuksissa kotitarpeen tyydyttämiseksi katsotaan välttämättömäksi. Koska Koskinen-Tasanen parhaillaan jatkoi »haaskaustaan», pyysi Jokkis Gods Aktiebolag, että kiello annettaisiin väliaikaisesti toista asianomaista kuulematta ja liitti tässä tarkoituksessa anomukseensa takauksen kaikista niistä kuluista ja siitä vahingosta, mikä Koskinen-Tasaselle saattoi johtua hakkuukiellosta. Kuvernööri antoi väliaikaisen hakkuukiellon 12 päivänä maaliskuuta 1914. Kun Koskinen-Tasanen oli toimittanut kuvernöörille anomuksen johdosta häneltä vaaditun selityksen, peruutti kuvernööri kiellomääräyksen 30 päivänä samaa maaliskuuta antamallaan päätöksellä. Tätä väliaikaista hakkuukielloa koskevan anomuksen ja selityksen yhteyteen olivat sekä Jokkis Gods Aktiebolag että Koskinen-Tasanen liittäneet todistajain lausunnon Koskinen-Tasanen kotitarvepuun käytöstä. On kuvaavaa asian epämääräisyydelle, että ensinmainitun asiakkaan todistajain lausunnon mukaan Koskinen-Tasanen kotitarvehakkaus oli muodostunut suoranaisesti metsänhaaskaukseksi, kun taas Koskinen-Tasanen todistajain lausunnon mukaan hän aivan välttämättömästi tarvitsi kotitarpeeksi hakkaamansa puut.

10 päivänä marraskuuta 1914 jätti Koskinen-Tasanen puolestaan Hämeen läänin kuvernöörille anomuksen, että Jokkis Gods Aktiebolag kiellettäisiin jatkamasta Tasasen tilalle erityisesti jaetulla metsäpalstalla aloittamaansa puiden leimaamista. Anomuksessaan väitti Koskinen-Tasanen, että sukuoikeustilallisille erotetut erityiset metsälohot olivat tarkoitettut yksinomaan heidän käytettäväkseen. Väitteensä tueksi esitti hän m.m. sen seikan, että senaatti 9 päivänä lokakuuta 1884 useiden sukuoikeustilallisten ja kartanonomistajan välisestä riitajutusta antamassaan

tuomiossa oli myöntänyt kysymyksessä oleville sukuoikeustilallisille oikeuden laillisessa järjestyksessä vaatia tilojen metsämaasta itselleen lohkaistavaksi niin suuren osuuden kuin tilojen kotitarpeeksi oli välttämätöntä. Tasasen sukuoikeustilalle oli mainitunlainen metsälohko jaettu vuonna 1871, minkä selvitykseksi Koskinen-Tasanen liitti anomukseensa jakokirjan lyhennysotteen. Koskinen-Tasanen oli tämän jälkeen ottanut metsää hallitsemansa sukuoikeustilan kotitarpeeksi ainoastaan mainitulta metsäloholta, eikä sanottua metsää ollut tämän jälkeen kukaan muukaan käyttänyt. Nyt oli kuitenkin Jokkis Gods Aktiebolag huolimatta siitä, että mainittua olotilaa oli kestänyt jo vuosikymmeniä, alkanut vastoin Koskinen-Tasanen kieltoa puiden leimaamisen.

Vastineeksi edellä esitettyyn lausui Jokkis Gods Aktiebolag siltä vaaditussa selityksessä, että kuninkaallisen majesteetin 4 päivänä helmikuuta 1782 antaman tuomion ja sitä selittävän kuninkaallisen majesteetin 24 päivänä elokuuta 1784 antaman päätöksen mukaan sukuoikeustilallisten hallintaoikeus ulottui ainoastaan niihin peltoihin, niittyihin, hakoihin ja muihin viljeltyihin maihin, joita tilojen haltijat viljelivät, silloin kun verot tiloille määrättiin, sekä metsänkäyttöön kotitarpeeksi. Muutoin sai sukuoikeustilan omistaja käyttää tiloja niinkuin hyväksi näki. Koskinen-Tasanen mainitsema senaatin tuomio 9 päivältä lokakuuta, jolla sukuoikeustilallisille jätettiin oikeus laillisessa järjestyksessä vaatia lohkoittavaksi metsäkappale käytettäväkseen, ei Jokkis Gods Aktiebolagin mielestä voinut antaa sukuoikeustilallisille laajempaa oikeutta metsänkäyttöön kuin enemmän mainitussa tuomiossa ja päätöksessä siitä määrättiin. Myöskään ei Jokkis Gods Aktiebolagin mielestä Koskinen-Tasanen mainitsemasta jakokirjasta, jolla hänelle oli jaettu kysymyksessä oleva metsälohko, käynyt selville, että hänelle silloin olisi myönnetty suurempi metsänkäyttöoikeus kuin mainittujen tuomion ja päätöksen mukaan hänelle oli tuleva. Jokkis Gods Aktiebolag puolestaan esitti lyhennysotteen Vierevän kylän jakokunnassa vuonna 1794 tapahtuneessa isossajaossa syntyneestä toimituskirjasta, josta kävi selville, että metsämaa kokonaisuudessaan oli jätetty kartanolle. Liittäen sitä paitsi selitykseensä todistuksen siitä, ettei kysymyksessä oleva hakkuu loukannut sukuoikeustilallisten kotitarveoikeutta sekä päteväksi todistetun takauskirjan kuluista ja vahingosta, joita Koskinen-Tasaselle saattoi johtua metsänhakkuun tähden, anoi Jokkis Gods Aktiebolag Koskinen-Tasanen hakemuksen aiheettomana hylkäämistä.

Kuvernöörin päätös 9 päivältä joulukuuta 1914 hylkäsi Koskinen-Tasanen virka-apuanomuksen. Koskinen-Tasanen käytti kahta metsän-

hoitajaa asiantuntijoinaan arvostelemassa suunnitellun hakkuun vaikutusta Tasasen tilan jatkuvaan kotitarvepuun saantiin sekä myöskin hakkuun metsänhoidollista tasoa. Asiantuntijat olivat sitä mieltä, »että kyseenalaisen leimauksen mukainen ulosotto ei ainoastaan suurelta osalta tärvेलisi metsää, vaan myöskin vähentäisi sen puuvarastoa sekä laatuunsa että määräänsä nähden niin, ettei sen vuotuinen juokseva lisäkasvu enää kykenisi lähemmässä tulevaisuudessa korvaamaan talon vuotuista puutarvetta».

Kuvernöörin päätökseen tyytymättömänä haki Koskinen-Tasanen siihen muutosta Turun hovioikeudesta kaikin puolin toistaen, mitä hän asiasta ennen oli lausunut ja erityisesti painostaen sitä, että Tasasen sukuoikeustilan haltija oli siitä asti kuin sanotulle tilalle jaettiin erityinen metsäpalsta saanut yksinään hallita ja käyttää tätä metsäkappaletta, ilman että Jokioisten kartanon omistajien tai kenenkään muunkaan puolelta oli siihen nähden tehty minkäänlaista vaatimusta. Päin vastoin olivat kartanonomistajat ostamalla kartanon alaisilta sukuoikeustilallisilta metsää itse myöntäneet, että he olivat suljetut pois sukuoikeustiloille erityisesti jaetun metsämaan käytöstä. Muutosanomuksessaan mainitsi Koskinen-Tasanen vielä m.m., että, jos Jokkis Gods Aktiebolag saa aikomuksensa mukaisesti hävittää metsän hänen hallitsemallensa sukuoikeustilalle erityisesti jaetulta metsäloholta, niin ei sen jälkeen enää ole mitään mahdollisuutta saattaa hänen loukattua oikeuttaan entiselleen, vaikka tuomioistuimet sittemmin vireille pannun kanteen johdosta julistaisivatkin osakeyhtiön olleen kokonaan vailla oikeutta mainitun metsälohon käyttöön.

Tämä maininta on mielenkiintoinen siinä suhteessa, että Koskinen-Tasanen onnistuessaan asettamaan esteitä Jokkis Gods Aktiebolagin toiminnalle todellakin käytännöllisesti katsoen varasi itselleen huomattavan edun moneen muuhun sukuoikeustilalliseen verrattuna Jokiläänin asioita uudelleen järjestettäessä, kuten myöhemmin tullaan näkemään. Päätöksessään 12 päivältä helmikuuta 1915 kielsi Turun hovioikeus Jokkis Gods Aktiebolagia »saatuaan tämän päätöksen tiedokseen, lain säätämällä uhalla jatkamasta puiden leimaamista sekä muita metsänhakkuuseen ja sen valmisteluun kuuluvia töitä puheenalaisella metsäpalstalla, ennenkuin toiminimi tuomioistuimen lain voiman voittaneella päätöksellä on selvittänyt, missä määrin toiminimi Koskinen-Tasanen oikeutta loukkamatta on oikeutettu hyväkseen käyttämään kysymyksessä olevalla alueella kasvavaa metsää tai asiasta muuten toisin määrätään».

Hovioikeuden päätökseen tyytymättömänä Jokkis Gods Aktiebolag haki siihen muutosta senaatista. Valituksessa lausuttiin m.m. ihmettelyä

siitä hovioikeuden käsityksestä, että Jokkis Gods Aktiebolag oli velvollinen lainvoiman voittaneella päätöksellä selvittämään, missä määrin sillä Koskinen-Tasanen oikeutta loukkaamatta on oikeus hyväkseen käyttää Tasasen tilalle erityisesti jaetulla loholla kasvavaa metsää. Tällä tavoin oli todistusvelvollisuus siirretty kokonaan metsän omistajalle. Tilan haltija, joka kuitenkin Jokkis Gods Aktiebolagin mielestä tässä tapauksessa oli lähinnä verrattava vuokramieheen, oli saanut oikeuden käytännössä ensi sijassa määrätä palstan metsästä. Hovioikeuden päätöksen mukaanhan voi tilan haltija kieltää tilan omistajaa ilman oikeudenkäyntiä ottamasta metsästä ainoatakaan puuta. Hovioikeuden antama määräys ja oikeustieteen selvitys omistusoikeudesta eivät olleet Jokkis Gods Aktiebolagin käsityksen mukaan sopusoinnussa keskenään. Sen mielestä oli tässä tapauksessa annettu suurempi valta sille, jolla kuitenkin oli heikompi ja suppeampi oikeus. Mukaan liitetyssä kahden metsänhoitajan lausunnossa osakeyhtiön suunnitteleman hakkuun vaikutuksesta Tasasen tilan metsälohkoon mainitaan m.m. »Den nu pätänkta avverkningen förefaller som en välbehöflig blädning av större delen av bestånden och är uttagningen av de grövre träden sålunda blott till gagn för den kvarstående skogen». Asiaa eri puolilta valaistuaan katsoivat metsänhoitajat myöskin voivansa täydellä syyllä vakuuttaa, »att husbehovsvirke efter avverkningen kommer att finnas betydligt utöver hemmanets eget behov». Omituista on panna merkille, että eri puolien käyttämien ammattimiesten lausunnot voivat tulla toisiinsa nähden suorastaan vastakkaisiksi. Senaatti katsoi päätöksessään 8 päivältä toukokuuta 1915, ettei Jokkis Gods Aktiebolag ollut esittänyt syytä muuttaa hovioikeuden päätöstä, joka siis jäi pysyväksi.

Oikeudenkäyntiä jatkui. Ammattimiehiä käytettiin edelleenkin asiantuntijoina metsässä. Koskinen-Tasanen haastoi Jokkis Gods Aktiebolagin kihlakunnanoikeuteen vaatien korvausta kaadetuista puista ja siitä vahingosta, minkä leimaaminen toisiin puihin nähden oli aiheuttanut. Jokkis Gods Aktiebolag puolestaan antoi Koskinen-Tasaselle vastahaasteen vastustaakseen viimeksimainitun kannetta itseään vastaan ja myös vaatimaan, että Jokkis Gods Aktiebolag selitettäisiin oikeutetuksi kaatamaan ja käyttämään hyväkseen Tasasen sukuoikeustilalle erotetulta metsäloholta leimaamansa puut. Riitoja jatkui ylemmissä oikeusasteissa, mutta niillä ei tässä yhteydessä enää ole sitä merkitystä kuin tähän asti esitetyillä. Sitä paitsi Jokioisten kartanon jouduttua valtiolle muuttui asiain-tila kerrassaan, kuten myöhemmin tulee selostettavaksi. Mitä Koskinen-Tasaseen tulee, niin hänen kannaltaan oli tärkeintä se, että hän lopultakin

onnistui saamaan hakkuukiellon Jokkis Gods Aktiebolagille ja siten voittamaan aikaa. Samoin jotkut muutkin sukuoikeustilalliset saivat estetyksi metsälohkonsa hakkaamisen joko osaksi tai kokonaankin. Kuitenkin ennätti Jokkis Gods Aktiebolag panna suunnitelmansa täytäntöön useimpiin sukuoikeustiloihin nähden, ja tästä koitui mainittujen tilojen haltijoille lopullisesti huomattava tappio.

Useat sukuoikeustilalliset, joitten metsän Jokkis Gods Aktiebolag heti alussa ennätti hakata, vaativat oikeudessa mainittua osakeyhtiötä velvoitettavaksi suorittamaan heille täyden korvauksen hakkaamistaan puista ja myöskin siitä vahingosta, mikä metsälle sitä kaadettaessa oli aiheutunut. Kihlakunnanoikeus hylkäsi kanteen lakiin ja tosioloihin perustumattomana. Päätöstään se perusteli sillä, että omistus- ja hallintaoikeus mainittuihin tiloihin kuuluvaan metsämaahan sekä myöskin itse metsään kuului Jokkis Gods Aktiebolagille rälssinomistajana. Tätä hallintaoikeutta supisti ainoastaan sukuoikeustiloille varattu metsänkäyttöoikeus kotitarpeeksi sekä laidunoikeus. Sukuoikeustilalliset eivät olleet voineet näyttää, että mainittu rälssinomistajalle kuuluva oikeus hallita ja vallita sukuoikeustilojen metsää olisi laillisesti supistunut, vielä vähemmän rälssinomistajalta kokonaan riistetty. He eivät myöskään olleet voineet näyttää, että Jokkis Gods Aktiebolag kysymyksessä olevalla metsänhakkuulla olisi saattanut vaaranalaiseksi heidän oikeutensa käyttää sukuoikeustilojen metsää kotitarpeisiin. Sukuoikeustilalliset anoivat hovioikeudessa muutosta kihlakunnanoikeuden päätökseen. Toisten asia ennätti aina korkeimpaan oikeuteen asti. Ylemmät oikeusasteet eivät kuitenkaan katsooneet olevan syytä muuttaa kihlakunnanoikeuden päätöstä, joten se jäi pysyväksi.

Eri sukuoikeustilojen oikeudenkäynnit kartanoa vastaan jäivät eri asteille. Luonteeltaan ja tuloksiltaan muodostuivat ne pääasiassa samantapaisiksi keskenään. Sukuoikeustilallisilla oli useampiakin asianajajia, ja he ajoivat asioitaan osittain yhdessä, osittain erikseen. Jokkis Gods Aktiebolagin asioita hoiti varatuomari Risto Rytö.

Edellä esitetystä käynee selville, että Jokkis Gods Aktiebolagilla vanhojen kuninkaallisten tuomioiden ja päätösten perusteella oli puolellaan muodollinen oikeus, jonka mukaisiksi tuomioistuinten päätökset yleensä muodostuivat. On kuitenkin pantava merkille, että yleinen kansan oikeustajunta käsitti asian muodollisuuksista huolimatta siten, että sukuoikeustilalliset joutuivat kärsimään vääryyttä. Yleinen mielipide arvosteli ankarasti niitä määräyksiä, jotka entisen läänitysvallan aikaisen kehityksen turvissa muodostuneina olivat saattaneet Jokioisten kartanon alueella

asuvat muinoin vapaat talonpojat siihen nöyryyttävään asemaan, jossa heidän on ollut pakko elää viime vuosikymmenen lopulle asti. Niinpä lautamiehet kihlakunnanoikeudessa asettuivat sukuoikeustilallisten korvausvaatimusta puoltamaan. Palattaessa myöhemmin asiaan tullaan näkemään, kuinka valtio Jokioisten kartanon omistajana suhtautui sukuoikeustilallisten metsäkysymykseen.

3. Teollisuuden ja metsätalouden suhteet.

Jokiläänin historiassa on teollisuudella varsin huomattava sija. Vanhin mainittava teollisuudenhaara on sahateollisuus. Vuonna 1804 Kustaa IV Aadolf antoi luvan perustaa Jokioisiin rautatehtaan ja myönsi sille täydet oikeudet. Tämä teollisuudenhaara on viime vuosisadan kuluessa ollut sangen tärkeä tekijä. Tämän alan teollisuuslaitokset kuuluivat Jokioisten kartanolle vuoteen 1898 asti, jolloin perustettiin Aktiebolaget Ferrara. Tässäkin yhtiössä on Jokkis Gods Aktiebolag ollut osakkeenomistajana. Maaherra Ernst Gustaf von Willebrand oli aikoinaan innokas teollisuuden harrastaja. Hänen aikanaan perustettiin Jokioisiin m.m. verkatehdas vuonna 1797, joka tehdas sittemmin vuonna 1856 siirrettiin Tampereelle. Vielä mainittakoon tiilitehdas (per. 1896), turvepehkuitehdas (1900), Jokioisten sokeri- ja siirappitehdas (1903), mylly (1875), meijeri ja juustomeijeri. Näissä viimeksimainituissakin Jokkis Gods Aktiebolagilla on ollut osakkeita, samoin Jokioisten läpi kulkevassa kapearaiteisessa rautatiessä.

Metsänkäyttöön huomattavammin vaikuttaneet teollisuudenhaarat ovat saha- ja rautateollisuus, joihin tässä esityksessä pääasiallisesti kiinnitetään huomiota. Vasta viime vuosisadan loppupuolelta on saatavissa jotakuinkin yhdenjaksoisia tietoja näistä asioista, mutta vanhemmaltakin ajalta löytyvät tiedot antavat kyllä jonkinlaisen kuvan mainittujen teollisuuksien synnystä ja kehityksestä Jokioisissa.

Jokioisten kartanon sahateollisuuden vaihteiden ja yleensä niiden kysymysten ymmärtämiseksi, jotka mainitulla paikkakunnalla sahateollisuuden yhteydessä vanhempina aikoina esiintyivät, on tarpeellista luoda lyhyt katsaus sahateollisuuden vanhempiin vaiheisiin maassamme yleensä.

Niin kauan kuin metsiä oli yllinkyllin asutukseen verrattuna, ei metsävaroihin kiinnitetty sanottavaa huomiota. Maanomistajat käyttivät metsäänsä aivan kuinka tahtoivat. Varsinkin kaskeaminen kulutti metsiä runsaasti, mutta siihen ei kiinnitetty huomiota. Vasta 1600-luvulla heräsi ajatus, että metsät liiallisella käyttämisellä voivat hävitä. Juuri näihin

aikoihin teollisuus alkoi saada entistä enemmän jalansijaa maassamme. Hallitus suosi erikoisesti tätä elinkeinoa. Varsinkin rautateollisuutta, jonka tuotteita tuona sotaisena aikana paljon tarvittiin, koetettiin mahdollisimman suuressa määrässä edistää. Rautateollisuus tarvitsi laajoja metsiä hiilien saantia varten, ja juuri tämä seikka antoi metsille ensin jotain arvoa. Yhteiskunta alkoi ymmärtää, että metsillä oli merkitystä taloudelliselle elämälle yleensä. Se mietti keinoja, millä tavalla tätä kansallisomaisuutta olisi suojeltava yksilöiden mielivaltaa vastaan.¹

Vuosien 1638 ja 1642 valtiopäivien päätöksissä valitettiin, että metsät olivat vaarassa hävitä. Syyksi mainittiin kaskeaminen sekä liian monien sahamylyjen ja uutisasumusten perustaminen. Vuosien 1647 ja 1664 metsälait sisältävät rajoituksia metsänkäyttöön nähden turvatakseen rautateollisuuden hiilentarpeen. M.m. sahamylyjen perustamiselle pantiin erinäisiä ehtoja. Aivan 1600-luvun lopulla toimitettiin tutkimus siitä, mitkä sahat voitiin pysyttää rautateollisuudelle vahinkoa tuottamattomina. Tämän tutkimuksen perusteella tuomitsi sitten n.s. myllykomissio useita sahoja hävitettäväksi ja supisti jäljelle jätettyjen sahojen vuotuisen sahauksen määrättyyn toltilukuun.

Paitsi sitä, että hallitus rajoitti sahojen lukumäärän ja vuotuisen tuotannon, määräsi se myöskin sahatavaran mitat ja laadun. Tällä pyrittiin siihen, että ulkomaille lähetettävä sahatavara olisi todella täysiarvoista. Vielä 1700-luvun alkupuolella sahat olivat melkein yksinomaan karkeateräisiä. Hallitus tahtoi antaa määräyksiä sahojen rakenteestakin ja kehoitti viranomaisia toimimaan siihen suuntaan, että sahoissa otettaisiin käytäntöön hienot terät. Niitä käyttäen sahatavara tuli laadultaan parempaa ja myöskin säästettiin puuta. Kamari- ja kauppakollegioitten kierto-kirjeessä 22 päivältä tammikuuta 1765 annettiin tarkat ohjeet hienoteräisten sahojen perustamisesta.

Vuonna 1786 mainitut ohjeet uudistettiin. Näissä ohjeissa oli tarkoin määritelty, mitä seikkoja uusia sahoja perustettaessa oli otettava huomioon. Sahan käytettäväksi aiotulla metsäalueella oli suoritettava tarkkoja tutkimuksia. Metsämaan pinta-ala, maaperän laatu, metsän vuotuinen kasvu ja sahatukeiksi kelpaavien puiden lukumäärä tynnyrialalla oli määrättävä. Sitten oli laskettava, kuinka monta sahatukkaa keskimäärin tynnyrialalta vuosittain voitaisiin hakata ylittämättä metsän vuotuisen kasvun korvaamaa määrää. Vesistön laadun ja putouksien

¹ Heikki Renvall, Teollisuuden ja maatalouden välinen taistelu Suomen metsistä, ss. 16—17.

suuruuden mukaan oli arvosteltava, kuinka kauan saha vuosittain voitiin pitää käynnissä. Lisäksi huomioon ottamalla raamien luku ja sahauskyky oli katselmusoikeuden maanmittarin avustamana arvioitava vuotuinen sahausoikeus.

Tämä hallituksen tavaton säännöstelyhalu oli merkantilistisen käsityskannan ilmaisua. Valtio tahtoi valvoa yksityisten taloudellista toimintaa. Katsottiin, ettei metsätalous sellaisenaan voinut tuottaa maahan rikkautta. Se ainoastaan avasi mahdollisuuksia kaupalle ja teollisuudelle. Puulle ei annettu erikoista merkitystä vientitavarana. Pidettiin vain tärkeänä, että metsät jatkuvasti säilytettäisiin ennen kaikkea rautateollisuuden tarpeita varten. Puuteollisuuksille ei annettu sanottavaa merkitystä.

Jo 1700-luvun alkupuolella ilmeni tyytymättömyyttä sahatteollisuuden rajoittamista tarkoittavaan lainsäädäntöön. Porvarissääty käsitteli asiaa 1723 vuoden valtiopäivillä arvostellen sitä taloudellista tappiota, joka aiheutui järeiden puiden käyttämisestä hiilien valmistamiseen rautateollisuudelle, vaikkakin olisi ollut valtakunnalle edullisempaa valmistaa niistä lautatavaraa.¹ Kesti kuitenkin kauan, ennenkuin säännöstely päättyi. Vasta vuonna 1861 vapautettiin sahatteollisuus lopullisesti sitä ahdistavista rajoituksista, ja sen jälkeen alkoi sen historiassa valtava nousukausi.

Jokioisten kartanon alueen läpi virtaavassa Loimijoessa on kartanon kohdalla koski, jonka voimaa nähtävästi jo hyvin kauan on käytetty sahatteollisuuden palvelukseen. Luotettavia tietoja Jokioisten sahasta ja sahatteollisuudesta on saatu 1700-luvun puolivälistä lähtien. Kartanon omistajat ovat silloin tällöin antaneet arvioida omaisuutensa, ja tällaisissa arvioimistoimituksissa syntyneissä asiakirjoissa on tietoja m.m. sahatteollisuudesta. Vuonna 1752 antoi kapteeni Reinhold Johan Jägerhorn toimittaa verraten yksityiskohtaisen arvioimisen saadakseen suuren rahalainan.

Jokioisten sahamyly rakennettiin uudelleen vuonna 1748. Se oli varustettu kymmenellä terällä ja oli ainakin 1750-luvulla kaikin puolin hyvässä kunnossa. Pato ja ruuhi olivat ennen olleet huonot, mutta kesällä vuonna 1752 antoi kapteeni Jägerhorn rakentaa uudelleen ja huomattavasti parantaa kummankin. Ennen oli osa vettä hyödyttömänä virrannut padon alitse, mutta mainitun korjauksen jälkeen se voitiin käyttää hyväksi aivan tarkasti. Tämä teki mahdolliseksi pitää sahamylyn käynnissä

¹ J. T. Hanho, Sahateollisuudesta ja sahan tuotteiden viennistä 1840- ja 1850-luvuilla, Johdanto.

vuoden ympäri, mikä sitä ennen ei ollut voinut tulla kysymykseen. Vuotuinen sahaustulos tietenkin parani, ja kysymyksessä olevana aikana voitiin Jokioisten sahamylyssä kapteeni Jägerhornin arviomiesten lausunnon mukaan sahata paitsi kotitarpeeksi tarvittavia lautoja myös myytäväksi 800 tolttia seitsemän kyynärää pitkiä lautoja. Viimeksi mainitusta määrästä oli 600 tolttia puhtaita ja 200 tolttia hylkylautoja. 800 toltin lautamäärän valmistamiseen tarvittiin korkeintaan 1 600 kohtalaisen paksua seitsemän kyynärän pituista sahatukkaa. Jokioisten kartanon ja siihen kuuluvien 85 talon metsissä oli sahatukkeja runsaasti saatavana. Arviomiehet olivat kuitenkin sitä mieltä, että näistä metsistä voitiin vuosittain ottaa ainoastaan 400 sahatukkaa, jos tahdottiin niistä jatkuvasti saada raaka-ainetta sahateollisuudelle. Tämän mukaan oli siis vuosittain ostettava 1 200 sahatukkaa. Niiden Tammelan pitäjän kylien metsissä, jotka eivät kuuluneet Jokioisten kartanoon, oli myös paljon sahatukeiksi kelpaavia puita. Niiden tukkien hinnaksi, jotka kapteeni Jägerhorn vuosittain joutui ostamalla hankkimaan, arvioitiin sahalle kuljetetuina tulevan korkeintaan $10 \frac{2}{3}$ äyriä hopearahaa.

Sahamylyn kunnossa pitämiseen arviomiehet laskivat vuosittain tarvittavan 199 talaria 16 äyriä hopearahaa. Tämä määrä oli arvioitu siksi korkeaksi, että sillä voitiin suorittaa sahamylyssä, padossa ja ruuhessa tarpeelliset korjaukset ja sen lisäksi siitä voitiin säästää niin paljon, että voitiin rakentaa uusi sahamyly silloisen rappeuduttua. Sahurilla oli asunto ja maita kartanolta, mutta sitä paitsi hänen elatukseensa ja palkkseen otettiin sahamylyn tuloista vuosittain 60 talaria hopearahaa.

Tukholma oli varmin ja edullisin lautain myyntipaikka valtakunnassa. Sen vuoksi määräsivät arviomiehet ajopalkan ja rahdin suuruuden Jokioisista Tukholmaan. Lähin lastauspaikka oli Halikon pitäjässä kuuden penikulman päässä Jokioisista. Laskien kuormaan menevän $1 \frac{1}{2}$ tolttia lautoja arvioitiin ajopalkan Jokioisista Halikkoon tekevän 1 talarin hopearahaa tolttia kohti. Rahdin Halikosta Tukholmaan arvioitiin nousevan korkeintaan 12 äyriin hopearahaa tolttia kohti. Lautatoltin kuljetus Jokioisista Tukholmaan tuli siis kaikkiaan maksamaan 1 talarin 12 äyriä hopearahaa.

Säätyjen suostuntaveroasetuksen mukaan 4 päivältä kesäkuuta 1752 oli sahamylyn maksettava yleisenä suostuntaverona kuninkaalliselle majesteetille ja kruunulle vuosittain 20 talaria hopearahaa, mikä summa myös otettiin huomioon sahamylyn menoissa.

Puhtaitten lautojen toltti-keskihinnaksi Tukholmassa arvioitiin 4

talaria hopearahaa, hylkylautojen vastaavaksi hinnaksi 2 talaria 16 äyriä samaa rahaa.

Kaiken edelläesitetyn perusteella tehtiin seuraavanlainen laskelma Jokioisten sahamylyn vuotuisista tuloista ja menoista.

T u l o j a:		Hopearahaa	
		Talaria	Äyriä
600 tolttia puhtaita lautoja myytäväksi, à 4 talaria		2 400	—
200 tolttia hylkylautoja myytäväksi, à 2 talaria 16 äyriä . .		500	—
	Yhteensä	2 900	—
M e n o j a:		Hopearahaa	
		Talaria	Äyriä
1 200 sahatukkaa ostettava, à $10 \frac{2}{3}$ äyriä		400	—
Sahan kunnossa pitämiseen		199	16
Sahurin palkka ja elätys, torppaa lukuunottamatta		60	—
800 lautatoltin ajopalkka ja rahti Jokioisista Tukholmaan			
à 1 talari 12 äyriä		1 100	—
Yleinen suostuntavero		20	—
Jäännös		1 120	16
	Yhteensä	2 900	—

Esitetty laskelma sahamylyn tuloista ja menoista ei ole täydellinen. Niinpä kartanoa ei ole veloitettu kotitarvelaudoista. Toiselta puolen sahamylyä ei ole veloitettu omista metsistä saaduista sahatukeista eikä myöskään eräistä sahurille tulleista luontaiseduista. Kuitenkin saadaan siitä yleiskatsaus Jokioisten kartanon sahateollisuuden mahdollisuuksista 1700-luvun puolivälissä.

Kamari- ja kauppakollegiot antoivat Jokioisten sahamylylle privilegiot vuonna 1757. Näiden mukaan oli tutkittava, kuinka monta kylää ja mitkä Tammelan ja Someron pitäjissä määrättäisiin kunkin eri sahalaitoksen osalle sahatukkien saantia varten. Kysymyksessä olevilla seuduilla oli nimittäin jo nähin aikoihin muutamia muitakin sahamylyjä kuin Jokioisten, ja katsottiin, että sahatukkien hankinta voisi tulevaisuudessa aiheuttaa riitoja, ellei jokaisella sahamylyllä olisi tarkoin määrättyä aluetta mainittua tarkoitusta varten. Asian johdosta pantiinkin toimeen tutkimus vuonna 1759, ja pian sen tapahduttua jaettiin kylät eri sahamylyjen kesken laskemalla, kuinka monta sahatukkaa kunkin kylän maalta vuosittain voitaisiin saada. Jokioisten sahamylyn osalle määrättiin seuraavassa mainitut kylät Tammelan pitäjässä.

Kylä	Kruunun- taloja	Vero- taloja	Sahatukkien lukumäärä
Kuusto ja Lunttila.....	3	7	25
Kallio.....	1	1	100
Kojo.....	2	—	300
Susikas.....	2	—	200
Torajärvi.....	1	—	180
Pikonkorpi.....	1	—	120
Teuro.....	5	—	100
Hykkilä.....	1	2	40
Lunkaa.....	3	2	20
Porras ja Ojainen.....	8	6	150
Liesjärvi.....	1	—	400
Yhteensä 28		18	1 635

Vuonna 1760 määrättiin Jokioisten sahamylylle 1 400 toltin vuotuisesta lautatavaran valmistuksesta myytäväksi veroa 80 talaria hopearahaa. Mainitusta tolttiluvusta päättäen sahamyly oli vuosikymmenen kuluessa huomattavasti lisännyt tuottoaan. On muuten huomattava, että vaikkakin sahateollisuus työskenteli hyvin suurten rajoitusten ahdistamana, ei kaikkia määräyksiä kuitenkaan noudatettu. Ilmeisesti olivat vapautta loukkaavat rajoitukset omiaan kasvattamaan lainrikkojia. Säännöistä poikettiin salaa ja julkisesti. Muutamat henkilöt lausivat mielipiteenään, että tuollainen elinkeinovapautta loukkaava järjestelmä hyödytti suuresti epärehellisiä ihmisiä, mutta kunnollisille ihmisille siitä oli vain vahinkoa. Tällaiset olosuhteet olivat omiaan samentamaan kansan oikeustajuntaa. Toiselta puolen viranomaisetkään eivät näytä aina olleen täysin tehtäviensä tasalla. Varmasti aiheutti heille vaikeuksia asiain useasti suuri epävarmuus ja eri tapauksissa ilmenevä erilaisuus.

Mitä Jokioisten sahamylyn verottamiseen tulee, ei viranomaisilla olisi ollut siihen oikeutta. Aatelistolla oli sahateollisuudenkin alalla huomattavia etuoikeuksia. Jo vuosina 1617 ja 1723 annetuissa privilegioissa aatelistolle oli myönnetty oikeus ilman erikoista lupaa rakentaa kotitarvesahoja rälssimaalle, kun sen sijaan rahvaan oli pakko valmistaa lautoja veistämällä ja käsin sahaamalla. Tämä siitä huolimatta, että sahassa arviointiin saatavan kolminkertaisesti se määrä lautoja kuin mitä veistämällä kyettiin valmistamaan. Myös oli määrätty, että rälssisäteritiloilla olevat sahat olivat veroista vapaat. Aatelisto osasi kyllä valvoa etujansa, ja sen tekivät myöskin Jokioisten sahamylyn omistajat.

Vuonna 1779 jätti Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherra kamarikollegiolle kirjelmän, joka koski mainitussa läänissä olevia sahamylyjä. Kirjelmään liittyi samalla myöskin luettelo kaikista läänin sahamylyistä. Tässä yhteydessä kamarikollegio kiinnitti erityistä huomiota Jokioisten sahamylyyn, josta se pyysi maaherralta tarkkaa selitystä vuonna 1782. Samalla kamarikollegio huomautti maaherralle, että vaikka Jokioisten sahamylylle vuonna 1760 oli määrätty vero, ei sanotulta laitokselta sittemmin kuitenkaan ollut tullut veroa kuninkaallisen majesteetin ja valtion hyväksi. Tästä syystä oli maaherran vaadittava asianomaisten tilintekijäin ja veronkantajien lausunnot ja kiireimmiten lähetettävä ne oman lausuntonsa ohella kamarikollegiolle. Tuloksena oli, että vielä samana vuonna 28 päivänä joulukuuta maaherra määräsi asianomaiset kruununpalvelijat kantamaan Jokioisten sahamylyltä sille vuonna 1760 määrätyn veron. Jokioisten kartanon omisti tähän aikaan laamanni vapaaherra Gustaf Reuterholm. Hän valitti maaherran toimenpiteestä kamarikollegioon, joka 18 päivänä elokuuta 1784 antamallaan päätöksellä vapautti Jokioisten sahamylyn veron maksamisesta, koska kuninkaallinen kirje 23 päivältä helmikuuta 1739 nimenomaan määräsi, että ritariston ja aatelin rälssisahamylyt aatelisten privilegioiden mukaan olivat kaikesta verotuksesta vapaat.

Vuonna 1782 mainitaan Jokioisten sahamylyssä olleen kaksi raamia, kummassakin kymmenen terää. Jo näihin aikoihin oli kartanonomistajan ja talonpoikien välillä olemassa sopimus, jonka mukaan talonpojat toivat sahalle vuosittain yhteensä 400 sahatukkaa. Tuotanto oli entisestään huomattavasti pienentynyt. Täysipuhtaitten lautojen vuotuinen valmistus oli vain 200 toltia. Sahauksessakin käytettiin ainoastaan kahta kartanon torpparia, jotka työskentelivät myllärin valvonnan alaisina.

Vuonna 1813 puhutaan Jokioisten hienoteräisestä kaksiraamisesta sahamylystä. Se oli vuonna 1792 rakennettu uudelleen honkahirsistä. Rakennus oli 28 1/2 kyynärää pitkä ja 14 1/2 kyynärää leveä. Kosken toiselle rannalle oli rakennettu asunto sahanasettajalle. Näihin aikoihin sahamyly oli käynnissä ainoastaan syksyisin ja keväisin. Vuonna 1813 on tehty muutaman edellisen vuoden menekin perusteella laskelmia sahamylyn vuotuisesta tuotannosta ja sen jakaantumisesta eri puutavara-laatujen osalle. Nämä seikat ilmenevät seuraavassa esitetystä laskelmasta sahamylyn vuotuisista tuloista ja menoista.

T u l o j a:		Hopeaa	
Tulos vuosittain sahattavasta 700 tukista:	Rupl.	Kop.	
102 toltta täysipuhtaita lankkuja, 3 tuumaa paksuja (leveys tuntematon) ja 7 kyynärää pitkiä, à 75 kop.	76	50	
30 toltta puolipuhtaita samanlaisia, à 37 1/2 kop.	11	25	
244 toltta hylkytavaraa, à 20 kop.	48	80	
79 toltta täysipuhtaita lankkuja (mitoista ei ole varmaa tietoa), à 50 kop.	39	50	
82 toltta sekalaista hylkytavaraa, à 20 kop.	16	40	
261 toltta lautoja, à 35 kop.	91	35	
81 toltta puolipuhtaita samanlaisia, à 25 kop.	20	25	
1.700 toltta sekalaista hylkytavaraa, à 20 kop.	340	—	
Yhteensä	644	05	

M e n o j a:

Alla mainittu määrä lankkuja ja lautoja annettu kartanon tarpeeksi:

50 toltta lankkuja, à 75 kop.	37	50
700 toltta sekalaisia hylkylautoja, à 20 kop.	140	—

Muita menoja:

700 sahatukin arvo, à 8 kop.	56	—
Sahurin ja sahanasettajan palkka kaikkiaan	75	—
Kruununverot ja erinäiset tarpeelliset käteiset menot	30	—
Rautatehdas ja takomo	10	—
Sekalaisia korjauksia	10	—
Säästö	285	55
Yhteensä	644	05

Vuoden 1820 vaiheilla mainitaan Jokioisten kaksiraamisen hienoteräisen sahamyllyn olleen hyvässä kunnossa. Siinä sahattiin vuosittain 3 000 toltta lankkuja ja lautoja. Sahatukkeja hankittiin paitsi omista runsaista metsistä myös Tammelan pitäjän koko yläosasta, missä niitä oli yllinkyllin saatavissa.

Jokioisten kartanolle kuului vanhempina aikoina vielä kaksi muuta sahamyllyä Tammelan pitäjässä. Nämä olivat Turpoon ja Murron sahamyllyt. Edellinen oli Portaan kylän maalla, ja se oli pantu verolle vuonna 1792 800 sahatukin käyttämisestä, jotka tukit se sai ympärillä olevista

Portaan, Liesjärven ja Ojaisten kylien sekä Saaren säterirusthollin metsistä. Murron sahamylly oli perustettu Teuron kylän maalle ja pantu verolle, vuonna 1805 1 200 sahatukin käyttämisestä Teuron, Kuuslammin, Torajärven, Pikonkorven, Susikkaan sekä Hykkilän ja Lunkaan kylien lähimmistä metsistä.

Sahateollisuus aiheutti paljon riitoja Jokioisten kartanon omistajien ja muiden yrittäjien välillä. Nämä riidat koskivat milloin uusien sahamyllyjen perustamista, milloin entisten uudelleen rakentamista ja laajentamista, jollaisia aikeita toiset yrittäjät yleensä asettuivat vastustamaan. Tärkeänä tekijänä näissä riidoissa oli usein raaka-aineen hankintakysymys. Jokainen pelkäsi omalta kohdaltaan sahatukien puutetta tulevaisuudessa. Tämäntapaisia riitoja oli tiettävästi ainakin jo 1700-luvun puolivälin jälkeen, mutta viime vuosisadan alkupuolella niitä oli erikoisen paljon maaherra Ernst Gustaf von Willebrandin ja varsinkin hänen leskensä vapaaherratar Wendla Gustafva von Willebrandin, syntyään von Wright, aikana. Seuraavassa esitetään mainitunlaisten riitojen vaiheita.

Someron pitäjän Somerniemen kappelin Keltiäisten kylässä olevan Nikulan verotilan puoliskon omistajat kapteeni Gustaf Leisten ja vänrikki A. F. Rotkirch sekä heidän jälkeensä saman tilan omistajina luutnantti Wilhelm Gadolin ja varatuomari Daniel Adolph Lindeström anoivat saada perustaa kaksiraamisen hienoteräisen myyntisahan Korkeakosken vesistöön omistamansa tilan maalle. Maaherra antoikin perustamisluvan 8 päivänä joulukuuta 1807. Tämän senaatti kumosi päätöksellään 24 päivältä heinäkuuta 1818 siitä syystä, että luvan antamista varten toimeenpantu tutkimus oli epätäydellinen. Paikkakunnan kihlakunnanoikeus toimitti uuden tutkimuksen 7 ja 8 päivänä heinäkuuta 1818 ja selitti lausunnossaan, että Korkeakosken putoukseen ketään vahingoittamatta voidaan perustaa sahamylly ja että siinä vuosittain ennätettäisiin sahata 780 tukkia. Edelleen esitettiin lausunnossa, että Palikaisten rusthollin metsässä oli niin runsaasti tukkipuita, että sieltä Marttilan pitäjän Kosken sahamyllyä varten lasketun hakkausmäärän lisäksi, sekä muista perustettavaksi aiotulle sahalaitokselle ehdotetuista metsistä voitiin vuosittain hakata yhteensä 1 321 sahatukkia, siis huomattavasti enemmän kuin mitä kysymyksessä oleva sahamylly tulisi tarvitsemaan. Edellä esitetyn perusteella kihlakunnanoikeus antoi luvan perustaa Korkeakosken putoukseen sahamyllyn, joka vuosittain saisi sahata 600 tukkia myytäväksi ja 180 tukkia kotitarpeeksi. Maaherra yhtyi kihlakunnanoikeuden päätökseen välittämättä vapaaherratar Wendla Gustafva von Willebrandin, joka omisti myöskin edellä mainitun Kosken sahan Marttilan pitä-

jässä, aiottua sahalaitosta vastaan tekemistä huomautuksista. Vapaaherratar von Willebrand valitti maaherran päätöksestä senaattiin ja pyysi saada todistaa, että ennestään paikkakunnalla olevat sahalaitokset kärsivät tukkien puutetta. Senaatti hylkäsi valituksen katsoen, että sen esittäjällä oli aikaisemmin ollut kyllin tilaisuutta todisteluihin.

Someron pitäjän Somerniemen kappelin Härjenojan kylän asukkaat olivat sopimuksilla 18 päivästä elokuuta 1806 ja 11 päivästä syyskuuta 1816 antaneet lasitehtailija Carl Collinille sekä eversti ja ritari Claes Johan Munckille oikeuden rakentaa hienoteräisen sahamylyn Patakosken vesistöön Härjenojan kylään. 19 ja 20 päivänä lokakuuta 1818 toimitetun katselmuksen jälkeen antoi paikkakunnan kihlakunnanoikeus mainitun Carl Collinin pojalle, tehtaanisännöitsijä Johan Collinille luvan sahamylyn perustamiseen. Se tuli olemaan kaksiraaminen, 10—11 terää kummassakin raamissa. Sen vuotuinen sahaus kotitarpeeksi ja myytäväksi määrättiin yhteensä 900 sahatukiksi. Vapaaherratar von Willebrand valitti taaskin maaherranvirastoon. Seuraus oli, että maaherra päätöksellään 5 päivästä maaliskuuta 1819 kumosi kihlakunnanoikeuden päätöksen sillä perusteella, että Somerniemen kappelissa sekä Tammelan ja Marttilan pitäjissä jo ennestään oli kuusi sahamylyä, ja tehtaanisännöitsijä Collinin suunnittelema sahalaitos niin ollen tuottaisi vahinkoa ja haittaa entisille. Maaherran mielestä ei uusien sahamylyjen perustaminen myöskään ollut sopusoinnussa asetusten määräämän metsien asianmukaisen hoidon ja metsätalouden järjestelyn kanssa. Tässäkin tapauksessa senaatin päätös lopulta tuli anomuksentekijälle myönteiseksi, joten tehtaanisännöitsijä Collin sai perustaa suunnittelemansa sahamylyn.

Tammelan pitäjässä olevalla Mustialan everstiluutnantin virkatalolla oli vanhoista ajoista ollut yksiteräinen kotitarvesahamyly Myllykylän koskessa. Viime vuosisadan alkupuolella oli mainitun virkatalon vuokraajana Saaren ja Kankaisten rusthollien omistaja kapteeni Jean Wilhelm Lepsen. Hän antoi rakentaa uuden sahamylyn entisen tilalle, joka oli aivan rappeutunut ja käyttökelvoton. Vapaaherratar von Willebrand valitti maaherranvirastoon, että kapteeni Lepsen oli rakennuttanut uuden sahamylyn laajemmaksi kuin mitä entinen oli ollut ja siten tukkinut Myllykylän kosken valtavyölyän. Tästä oli vahinkoa Jokioisten ja Murron sahamylyille, joille oli oikeus uittaa sahatukkeja sanottua koskea myöten. Tämä asia oli eri oikeusasteissa vireillä monta vuotta. Sen yhteyteen kiertyi yhä uusia riidan aiheita ja monenlaisia korvausvaatimuksia. Perinpohjin käsiteltyinä palasivat asiat senaatista jälleen kihlakunnanoikeuteen, kun huomattiin, että eräissä useita vuosia aikai-

semmin toimitetussa katselmuksessa oli ollut yksi henkilö liian vähän. Tämän muodollisen seikan johdosta joutuivat asiat taas alkuunsa, eikä kirjoittajalla ole tietoa, kuinka oikeudenkäynnit lopulta päättyivät.

Sahateollisuuden tuotanto oli 100 vuotta sitten mitätön nykyaikaiseen tuotantoon verrattuna. Virallisten tietojen mukaan nousi kaikkien sahojen vuotuinen sahaus vuoden 1805 tienoissa yhteensä vain noin 120 000 tukkipuuhun. Vaikka otetaankin huomioon, että sahojen tuotanto silloin oli todellisuudessa suurempi kuin viralliset luvut sallivat, vastasi sen ajan sahateollisuus vain paria nykyaikaista suursahaa.¹ Aikaisemmin on esitetty Jokioisten sahan tuotantoa koskevia lukuja viime vuosisadan alkupuolelta. Niistä nähdään, että Jokioisten kartanon harjoittama sahateollisuus myös on ollut siihen aikaan sangen vaatimatonta nykyisten mittakaavojen mukaan. Suhteellisesti arvostellen on sillä kuitenkin ollut huomattava sija Lounais-Suomen sahateollisuudessa, ja Jokioisten kartanon omistajilla on tuona privilegioiden aikana ollut suuri sananvalta teollisuutta koskevissa kysymyksissä yleensä.

Vasta Jokkis Gods Aktiebolagin aikana viime vuosisadan lopulla Jokioisten sahateollisuudessa alkoi kehitys nykyistä astetta kohti. Jo vuonna 1879 parannettiin sahaa huomattavasti, ja 4 päivänä marraskuuta 1886 päätti yhtiökokous, että vanha saharakennus hävitetään ja uusi ajanmukainen rakennetaan tilalle. Tämän vuosisadan alussa saha paloi, jonka jälkeen se rakennettiin uudestaan sähkövoiman siirtoa hyväksi käyttämällä jonkin matkaa kosken yläpuolelle, missä se vieläkin sijaitsee. Aikojen kuluessa siihen on tehty joitakin parannuksia.

Tämän yhteydessä on huomattava, että Jokioisten kartanon metsiä oli suuressa määrässä käytetty rautateollisuudelle tarpeellisten hiilien valmistamiseen, kuten myöhemmin tullaan esittämään. Aivan viime vuosisadan viimeisinä vuosina hiilen tarve tuntuvasti väheni. Jokkis Gods Aktiebolagin johtokunnan vuosikertomuksessa vuodelta 1897—1898 esitetään, että sen mielestä oli syytä laajentaa yhtiön sahateollisuutta, varsinkin kun yhtiön omista metsistä hiilenpolton loputtua voitiin saada sille raaka-ainetta huomattavasti suurempi määrä kuin ennen. Sitä paitsi kehoitti sahateollisuuden laajentamiseen sekin seikka, että juuri näihin aikoihin valmistui Jokioisten—Forssan rautatie, joka tietysti tuli tuntuvasti vähentämään sekä valmiin puutavaran että eräissä tapauksissa myöskin sahatukien kuljetuskustannuksia. Jo muutamia vuosia aikaisemmin oli ryhdytty myös ostamalla hankkimaan sahatukkeja. Sahatavaran

¹ Martti Kovero, Suomen vientiteollisuus, s. 29.

vienti sai vähitellen yhä suuremman merkityksen. Myöskin Jokiläänin alustalaiset saivat sahauttaa tukkinsa kartanon sahassa suorittamalla sahausmaksua 25 penniä tukilta. Hiiliä alettiin sahateollisuuden yhteydessä myös valmistaa. Seuraavat luvut osoittavat, kuinka sahateollisuuden laajentaminen vaikutti oman metsän käyttöön sahateollisuuden raaka-aineena.

Omasta metsästä hakattu sahatukkeja ¹:

Tilivuosi	kpl.	kj.
1880—1881	3 330	33 300
1885—1886	1 825	18 250
1890—1891	3 530	35 300
1895—1896	3 488	34 880
1896—1897	7 409	55 568
1897—1898	4 219	36 800
1898—1899	9 575	63 575
1899—1900 ²	28 651	204 221
1900—1901	29 296	188 482
1905—1906	35 453	200 315
1910—1911	13 090	82 679
1911—1912	—	—
1912—1913	2 275	8 438
1913—1914	—	189 514
1914—1915	181 124	829 218
1915—1916	—	—

Muutama hiilipuitten hakkausta koskeva luku on tässä yhteydessä paikallaan.

Omasta metsästä hakattu hiilipuita:

Tilivuosi	kj.
1895—1896	104 200
1896—1897	113 130
1897—1898	27 200
1898—1899	—

¹ Lukuihin sisältyvät sukuoikeustilojen metsäpalstoilta hakatut puut.

² Jokkis Gods Aktiebolagin tilivuosi oli aikaisemmin 1/XI—31/X. Vuodesta 1900 eteenpäin tilivuosi käsitti ajan 1/V—30/IV. Taulukossa esitetty vuosi 1899—1900 käsittää siis ajan 1/XI 1899—30/IV 1900.

Viime vuosisadalla oli omasta metsästä hakattujen sahatukkeiden kuutiomäärä keskimäärin v:ssä 30 000—40 000 kuutiojalkaa. Juuri vuosisadan vaihteessa nousi vastaava määrä hiilipuitten kustannuksella niin, että se tällä vuosisadalla aluksi vaihteli 200 000 kuutiojalan kummallakin puolella. Joinakin vuosina ei hakattu ensinkään tukkeja omasta metsästä. Toiselta puolen pistää silmään vuoden 1914—1915 tavattoman korkea luku. Se johtuu siitä, että mainittuna vuotena toimitettiin suuria hakauksia sukuoikeustilallisten metsälohoilla. Jo vuoden 1913—1914 hakaukset olivat sijoitetut pääasiassa sukuoikeustilojen metsiin.

Voiman saanti Jokioisten koskesta vaihtelee huomattavasti eri vuosina. Tästä syystä sahausmäärä eri vuosina saattaa muodostua hyvin erilaiseksi. Huomattakoon myös, että omasta metsästä hankittu sahan raaka-ainemäärä on tällä vuosisadalla ollut yleensä vain pieni osa koko käytetystä raaka-ainemäärästä. Ostamalla on hankittu suuret määrät sahatukkeja. Sitä paitsi on maataloudellisiin tarkoituksiin sahattu omasta metsästä hakattuja sahatukkeja, jotka eivät sisälly edellä esitettyihin lukuihin. Mainitut luvut eivät siis suinkaan anna kokonaiskuvaa Jokioisten sahateollisuudesta, mutta pitempää ajanjaksoa silmällä pitäen nähdään niistä kyllä Jokioisten varsinaisen viestisahateollisuuden osuus Jokioisten kartanon oman metsän käyttämisessä.

Paitsi sahateollisuutta on toisena huomattavana puun käyttäjänä mainittava *rautateollisuus*. Jokioisten rautatehdas rakennettiin vuonna 1805 nojautuen kuninkaallisen majesteetin päätökseen 26 päivältä kesäkuuta 1804 ja vuorikollegion saman vuoden heinäkuun 10 päivänä antamaan privilegioon. Vuodelta 1813 saatujen tietojen mukaan oli tehtaassa siihen aikaan yksi kankirauta-vasara, kaksi uunia ja kahdet palkeet. Vuotuinen tuotanto oli 900 kippuntaa ¹ kankirautaa. Tähän tarvittava raaka-aine tuotiin Ruotsista. Tehtaan yhteyteen tehdyistä rakennuksista mainittakoon kaksi tilavaa hiilihuonetta, joista toinen oli pinta-alaltaan 37 1/2 × 15 1/2 kyynärää ja toinen 45 × 16 kyynärää. Vuosittain kulutettiin 1 800 lästiä ² hiiliä. Hiililästin hinta oli 25 kopeekkaa. Jokkis Gods Aktiebolagin aikana viime vuosisadan loppupuolella teki kankiraudan vuotuinen valmistus usein lähes 300 000 kg, vuonna 1889—1890 jopa 351 175 kg. Jonakin vuonna hakattiin omasta metsästä hiilipuita

¹ 1 kippunta = 170 kg.

² 1 lästi = 20 hl.

yli 300 000 kuutiojalkaa. Tähän tarkoitukseen käytettiin hyvinkin järeitä puita. Vielä nykyään tapaa Jokioisten kartanon metsissä siellä täällä laajoja sysimiilun pohjia.

1890-luvun puolivälissä Jokkis Gods Aktiebolagin johtokunta näyttää jo olleen sitä mieltä, että metsävarojen käyttäminen hiilenpolttoon oli arveluttavaa. Ajateltiin, että kankiraudan valmistus pitäisi lopettaa. Toiselta puolen kuitenkin epäiltiin luopua kankiraudan valmistuksesta saadusta voitosta, varsinkin kun yhtiöllä oli käytettävissään taitavia seppiä kysymyksessä olevalla alalla. Sitä paitsi kankiraudan valmistamisen lopettaminen edellytti jonkin muun teollisuudenhaaran ottamista yhtiön ohjelmaan, ja tässä suhteessa oli johtokunnan mielestä noudatettava mitä suurinta varovaisuutta. Jokioisten kartanon sahateollisuudesta puhuttaessa on jo mainittu, että hiilenpoltto metsässä sittemmin lopetettiin. Kankirautaa kyllä valmistettiin vielä edelleenkin jonkin aikaa, mutta hiiliä hankittiin ostamalla ja myöskin sahateollisuuden jätteistä valmistamalla. Mainittakoon, että hiiliä tarvittiin kyllä muihinkin tarkoituksiin kuin kankiraudan valmistukseen. Rautatehtaaseen kuului m.m. mustatakomo. Joka tapauksessa käytti kankirautaosasto kuitenkin valtavasti suurimman osan kulutetusta hiilimäärästä.

4. Maanviljelyksen ja metsätalouden suhteet.

1700-luvun puolivälissä, jolloin isojako vielä oli toimittamatta, oli kullakin kylällä yhteinen metsä. Olipa sellaisiakin tapauksia, että metsä oli yhteinen eri kylienkin kesken. Näihin aikoihin mainitaan sekä Jokioisten päätalon että useimpien Jokiläänin kylien metsissä olleen riittävästi saatavana hirsyä, aidaksia, seipäitä, polttopuuta, tuolta y.m. tarpeita. Jokioisten päätalon metsästä myytiin vuosittain vähintään 10 kippunaa tuolta. Metsämaita käytettiin tietysti karjan laiduntamiseen, ja laitumet olivat silloisen käsityksen mukaan yleensä hyvät.

Varsinkin kaskiviljelys, jota tähän aikaan yleisesti harjoitettiin, kiinnittää huomiota. Jokioisten päätalon metsässä kylvettiin kaskiin vuosittain vähintään neljä tynnyriä rukiita. Huomautetaan nimenomaan, ettei ollut pelkoa metsän häviämisestä mainitussa määrässä harjoitetun kaskiviljelyksen tähden, koska uusi metsä aina aikanaan ennätti kasvaa entisen tilalle. Kysymyksessä olevana aikana mainitaan Jokioisten kartanoon kuuluneen 85 taloa, joista 84 harjoitti kaskiviljelystä. Kaskiviljelyksen laajuutta esittävät seuraavat luvut.

Kylä		Vuotuinen kaskeamisala
Pellilä	3 taloa, kullakin	5 kapanalaa
Ojainen	6 » »	10 »
Niemi	4 » »	1 tynnyrinala
Vaulammi	3 » »	2 »
	4 » »	1 1/2 »
	4 » »	1 »
Palikkala	4 » »	15 kapanalaa
Levä	4 » »	10 »
Varsanoja	6 » »	6 »
Saari	2 » »	10 »
Kiipu	11 » »	10 »
Huhtaa	8 » »	15 »
Taipale	2 » »	10 »
Jänkijoki	9 » »	5 »
Rehtijärvi	7 » »	5 »
Minkiö	6 » »	10 »
Viloilan yksinäinen talo		6 »
Somiskan	» »	—

Jotta saataisiin jonkinlainen käsitys kaskiviljelyksen merkityksestä koko maataloudessa esitetään muutamia lukuja kaskiviljelyksen vuotuisesta tuotosta eräillä tiloilla rahaksi arvioituna ja verrattuna vastaavien tilojen koko maatalouden vuotuisen tuottoon. Luvut tarkoittavat kokonaistuottoa. (Katso seuraavalla sivulla olevaa taulukkoa.)

Tässä kustakin kylästä mainitut talot ovat tuottoonsa nähden keskinertaisia, ja esitetyt luvut kuvaavat näin ollen jotakuinkin kaikkien 85 talon kaskiviljelyksen tuoton suhdetta koko maatalouden tuottoon. Useissa taloissa kaskiviljelyksen osuus on verraten pieni, mutta joissakin tapauksissa sen tuotto tekee lähes 1/5 koko maatalouden tuotosta.

Jokkis Gods Aktiebolagin ajalta on saatavissa täsmällisiä tietoja maatalouden osuudesta metsänkäyttöön. Kokonaiskuvan saamiseksi kysymyksessä olevasta asiasta yksityisluontoisen omistuksen loppuajoilta esitetään tässä lukuja kymmenvuotiskaudelta 1906—1916. Tänä aikana on keskimääräinen vuotuinen puun kulutus maataloudellisiin tarkoituksiin Jokioisten kartanossa ollut laadultaan ja määrältään seuraavanlainen.

	Saha- tukkeja, kpl.	Rakennus- hirsiiä, kpl.	Piiruja, kpl.	Aidaksia, kuormia	Seipäitä, kuormia	Sekalaisia, kuormia	Poltto- puita, m ³
Kartano	98.5	341.7	450.8	130.8	151.6	189.9	8 157.7
Alustalaiset	2 133.9	648.9	400.9	369.2	227.0	725.1	16 890.8
Yhteensä	2 232.4	990.6	851.7	500.0	378.6	915.0	25 048.5
Torppaa kohti	5.7	1.7	1.1	1.0	0.6	1.9	45.2

Kartanon polttopuumäärää esittävä luku sisältää myös osan teollisuuden tarpeisiin käytetystä halkomäärästä eikä niin ollen vastaa aivan täydellisesti tarkoitustaan. Määrättäessä alustalaisten puun kulutus on otettu huomioon paitsi lampuoteja ja torppareita myöskin mäkitupalaiset. On laskettu neljän mäkitupalaisen ja yhden torpan puun kulutuksen olevan keskenään yhtä suuret.

Kaskiviljelyksen osuus maataloudessa.

Kylä	Talo	Kaskiala		Kaskiviljelyn vuotuinen tuotto		Koko maa- talouden vuot. tuotto	
		Tyn- nyriä	Kap- paa	Hopearahaa		Hopearahaa	
				Tala- ria	Äyriä	Tala- ria	Äyriä
Pellilä	Äijälä	1	—	5	20	225	21 1/3
Ojainen	Perttuli	2	—	11	8	167	7
»	Simola	2	—	11	8	221	2 2/3
Niemi	Yliskylä	6	—	33	24	293	7
Vaulammi	Harvia	12	—	67	16	370	18 1/3
»	Mattila	9	—	50	20	287	17
»	Hannula	6	—	33	24	227	17 1/6
Palikkala	Äijälä	3	—	16	28	285	18
Levä	Kulmala	2	—	11	8	188	—
Varsanoja	Kämäri	1	6	6	24	246	28 2/3
Saari	Eskola	2	—	11	8	311	30 2/3
Kiipu	Mattila	2	—	11	8	191	2
Huhtaa	Laurila	3	—	16	28	237	9
Taipale	Kutila	2	—	11	8	190	5/6
Jänkijoki	Nikula	1	—	5	20	209	25 1/3
Rehtijärvi	Tapola	1	—	5	20	189	10 2/3
Minkio	Klemelä	2	—	11	8	183	3 1/3
Viloilan yksinäinen talo		1	6	6	24	301	9 2/3

5. Metsätalouden järjestely ja metsänhoidolliset harrastukset.

Vanhempina aikoina ei Jokioisten kartanossa sen paremmin kuin muuallakaan ollut varsinaisen ammattisivistyksen saaneita metsänhoitomiehiä. Metsien hallinto oli välittömästi yhdistetty maatalouden johtoon.

Kartanolla oli palveluksessaan useita metsänvartijoita. Tähän toimeen voitiin ottaa sopiviksi katsotuita henkilöitä melkein mistä ammatista tahansa. Metsänvartijan oikeudet ja velvollisuudet olivat ankarasti määritellyt. Toimen vastaan ottaessaan metsänvartija vannoi tuomioistuimen edessä virkavalan, jossa hän Jumalan ja omantuntonsa kautta sitoutui rehellisesti täyttämään velvollisuutensa Jokioisten kartanon metsänvartijoita varten laadittujen kirjallisten sääntöjen mukaan.

Metsänvartijan tuli valvoa, että kartanon alustalaiset joka suhteessa täyttivät heille sopimuksissa määrättyt velvollisuudet. Hän oli velvollinen tunteemaan kaikki hänen piirissään asuvat sukuoikeustilalliset, lampuodit, torpparit ja mäkitupalaiset, vieläpä näiden tilukset, viljelykset, rakennukset, työnteon ja käytöksen, niin että kartano milloin hyvänsä voi saada häneltä kaikki tarpeelliset tiedonannot.

Niistä ohjeista päättäen, joita metsänvartijain ohjesääntö metsänkäyttöön nähden sisälsi, säästettiin metsiä senaikaisen käsityksen mukaan kaikin puolin. Polttopuiksi esim. sai käyttää vain tuulenkaatoja sekä pieniä huonoja puita. Aidaksiksi sai käyttää ainoastaan haapoja, missä niitä löytyi, tai sitten haljenneita suuria kuusia. Nuorta metsää ei saanut sellaiseen tarkoitukseen käyttää. Rakennuspuita saatiin kaataa ainoastaan kartanon konttorista hankitulla luvalla. Pärepuita valaisemistarkoitukseen ei saatu kaataa, vaan oli siihen käytettävä kantoja ja kuusen pintoja. Metsänvartijan tuli myös valvoa, ettei koivuja kaadettu tuohia otettaessa. Sitä paitsi hänen oli kartanon alustalaisille esitettävä niitä etuja, joita pärekatto tarjosi tuohikaton rinnalla. Metsästyksen valvominen kuului luonnollisesti metsänvartijan tehtäviin. Salametsästäjiä kohdeltiin hyvin ankarasti.

Kun Jockis Aktiebolag vuonna 1871 muodostettiin, jätettiin metsien hoito varsinaisen ammattimiehen käsiin. Nuori ruotsalainen metsänhoitaja (jägmästare) Knut Arborelius otettiin yhtiön palvelukseen, missä hän sitten toimi lähes 30 vuotta. Jokioisten kartano lieneekin ensimmäisiä kartanoita maassamme, jonka metsätalous järjestettiin ammattimiehen antamien ohjeiden mukaan. Tämän järjestelyn tuloksia nähdään kartanon metsissä vielä tänä päivänä siitä huolimatta, että järkipärisen metsänhoidon vaatimukset myöhemmin eräänä aikakautena jätettiin kokonaan huomioonottamatta.

Metsänhoitaja Arborelius kiinnitti aivan erikoista huomiota metsien nuorentamiskysymykseen. Hänen toimestaan ovat syntyneet ne monet kauniit nykyään keski-ikäiset metsiköt, joita Jokioisten kartanon metsissä tavataan. Myös metsien kasvattajana näyttää metsänhoitaja Arborelius toimineen taitavasti. On tunnettua, että usealla maatilalla torpparien puun otto on tuhoisasti vaikuttanut metsiin. Jokioisissa on asian laita ollut päinvastoin. Torpparien puun otto on ollut järjestettynä metsän kehitystä silmällä pitäen. He ovat saaneet ottaa poltto- y. m. tarvepuunsa hakkaamalla harvennusta kaipaavista metsiköistä sellaisia puita, joita niistä muuten ei olisi kannattanut poistaa. Tässä yhteydessä sopii myös mainita, että aikoinaan hiilenpolttoa varten paljaaksi hakattuihin aukkoihin on reunametsän siemennyksen kautta noussut hyviä nuorennoksia, jotka sittemmin huolellisella hoidolla ovat kehittyneet mitä kauneimmiksi metsiköiksi.

Vuosisadan vaihteessa laati metsänhoitaja Assar Wichmann Jokioisten kartanon metsille taloussuunnitelman. Se käsitti kuitenkin ainoastaan osan kartanon metsiä, sillä siitä oli jätetty laajat hakamaiksi erotetut metsämaat kokonaan pois. Mainittu taloussuunnitelma oli hyvin kaavamainen ja meikäläiseen vaihtelevaan luontoon sopimaton. Metsät jaettiin neliöihin, joiden perusteella vuotuisen hakkauskokouksen suuruus laskettiin sekä määrättiin, missä neliössä nuorennoshakkauksia oli kulloinkin toimitettava. Vieläkin nähdään metsissä kysymyksessä olevaa taloussuunnitelmaa laadittaessa hakattuja linjoja.

Metsänhoitaja Arborelius kuoli vuonna 1900. Hänen jälkeensä yhtiö oli muutaman vuoden ilman vakinaista metsänhoitajaa. Vuonna 1907 tuli metsänhoitaja H. Byström yhtiön palvelukseen, ja hänen seuraajakseen tuli neljä vuotta myöhemmin metsänhoitaja Eero Koskelo, joka sitten oli paikallaan Jokkis Gods Aktiebolagin isännöyden loppuun asti.

Tällä vuosisadalla ennen Jokioisten kartanon joutumista valtiolle on sen metsätaloudellisista tapahtumista pantava merkille ennen kaikkea maanviljelysneuvos Alfred Kordelinin aloitteesta vuosina 1913—1918 melkein koko metsäalueella toimitettu määrämittahakkaus, joka metsänhoidolliselta kannalta arvosteltuna näyttää olleen ala-arvoinen. Metsästä poistettiin järjestään kaikki puut, jotka 18' korkeudelta kuoren päältä täyttivät vähintään 8". Puut myytiin porilaisille sahayhtiöille. Ennen on mainittu sukuoikeustilallisten metsissä toimitettu hakkaus. Se oli juuri osa tätä suurta hakkausta ja se toimitettiin sukuoikeustiloilla samaan tapaan kuin muuallakin. Jotkut metsät Ypäjällä sekä eräs metsäkappale aivan Jokioisten kartanon lähellä ovat ainoat, jotka säästyivät maanvil-

jelysneuvos Kordelinin tuhoisilta hakkuilta. Suuri määrä hyviä keski-ikäisiä sulkeutuneita metsiköitä tuli kysymyksessä olevan määrämittahakkauksen kautta liian harvoiksi, jota vastoin vanhoissa hakkuukelpoisissa metsiköissä olisi ollut syytä toimittaa paljon täydellisempi hakkaus kuin mikä tapahtui. Monessa kohdassa on hakkauksen jälkiä jo korjattu, mutta vieläkin on tilaisuutta nähdä Jokioisissa metsiä, jotka vaikuttavat raiskatuilta ja repaleisilta.

III. Jokiläänin osto valtiolle ja asiain järjestely nykyiselle kannalle.

Valtio osti Jokiläänin Jokkis Gods Aktiebolagilta kauppakirjalla 1 päivästä elokuuta 1918 maksaen siitä Smk. 33 200 000. Metsien arvioitu arvo tässä summassa teki Smk. 20 000 000. Jo ennen Jokiläänin ostoa valtiolle katsottiin sen maanomistusolojen vaativan valtiovallan järjestelyä. Vuokra-alueiden lunastaminen m. m. oli tullut polttavaksi kysymykseksi. Sellaisella alueella kuin Jokioisten kartano monine satoine vuokralaisineen tulivat aikakauden vaatimat uudistukset kysymään paljon työtä ja ponnistusta. Yksityisen omistaessa Jokioisten kartanon olisivat tarpeelliset järjestelytoimenpiteet kohdanneet suuria vaikeuksia ja ottaneet paljon aikaa; valtion välitykseen olisi ollut turvaututtava suurena määrässä. Jokioisten kartanon osto valtiolle oli näin ollen erittäin suotava tapaus. Se helpotti suuresti uudistusten toimeen panoa ja — mikä erikoisen tärkeätä — teki mahdolliseksi uudelleen järjestelyn hyvin lyhyessä ajassa.

16 päivänä elokuuta 1918 senaatti asetti Jokioisten kartanon omaisuuden vastaanottoa ja hoitoa varten erityisen hoitokunnan, johon se nimitti kolmen vuoden ajaksi puheenjohtajaksi maatalousneuvoksen tohtori J. E. Sunilan sekä jäseniksi tilanomistajan agronomi B. Westermarckin ja entisen ministerin agronomi E. Y. Pehkosen. Viimeksimainittu tuli tilalla asuen samalla huolehtia hoitokunnan hänelle antamista tehtävistä. Paitsi tilojen hallintoa ja hoitoa annettiin hoitokunnan tehtäväksi myös koko maanomistusolojen järjestely: vuokramaiden itsenäistyttäminen, sukuoikeus ja verorälssitilojen aseman järjestäminen, uusien viljelmien muodostaminen y. m. Hoitokunta pyysi maaherralta määräystä maanmittausinsinöörille kaikkien niiden maanmittausalaan kuuluvien töiden suorittamiseen, jotka toimeen pantavien lohkomisien yhteydessä voivat

tulla kysymykseen. Maaherra määräsi toimitusta suorittamaan maanmittausinsinööri J. A. Berlinin.

Kysymyksessä oli suuri työ. Kymmenen eri kyläkunnan maat oli kokonaan uudelleen mitattava ja muualla karttoja täydennettävä. Kolme isonjaonjärjestelytyötä oli toimitettava. Lisäksi oli maat, metsät ja rakennukset arvioitava ja hinnoitettava. Työn laajuudesta huolimatta suoritettiin se kolmen ja puolen vuoden kuluessa. Huomattakoon myös, ettei toimitusta vastaan tehty yhtään valitusta.

Hoitokunnan tehtävän laajuutta kuvaamaan esitetään tässä muutamia lukuja vuodelta 1918, jolloin Jokilääni joutui valtion huostaan. Tällöin oli Jokiläänin yhteinen asukasmäärä 7 960 henkeä ja sen alueella, joka käsitti 32 000 ha maata, oli seuraavat viljelmät:

Jokioisten päätila	1
sivukartanoita	15
torppia	430
mäkitupa-alueita	208
sukuoikeustiloja	32
verorälssitiloja	12
yhteensä viljelmiä	698

Jokiläänin pinta-alasta oli:

Viljeltyä maata

kartanon hallussa	3 000 ha
torppareilla	8 000 »
sukuoikeus- ja verorälssitiloilla	1 400 » 12 400 ha

Viljelyskelpoista maata

kaikkiaan	4 000 ha	4 000 ha
-----------------	----------	----------

Metsämaata

kartanon hallussa	14 000 ha
sukuoikeus- ja verorälssitiloilla	1 600 » 15 600 ha
koko pinta-ala	32 000 ha

Ennenkuin esitetään tietoja, jotka kuvaavat asiain tilaa Jokiläänissä suuren järjestelyn jälkeen, on syytä ottaa puheeksi eräät periaatteelliset, varsinkin välittömästi metsätalouteen kohdistuvat näkökohdat, jotka olivat määräävinä järjestelyä toimitettaessa.

Jo ennen mainittu komitea, joka vuonna 1917 asetettiin pohtimaan Jokiläänin maanomistusolojen järjestelyä, asettui mietinnössään sille kannalle, että Jokioisten kartanoon kuuluvat metsämaat olisi pysytettävä valtion hallussa, koska metsän jatkuva järkipäiväinen hoito siten olisi varmimmin taattu. Kuitenkin komitea esitti, että »jos muodostettaville itsenäisille tiloille metsäetuja annettaisiin, niin tapahtukoon se, pientä mahdollista kotitarvemetsää lukuunottamatta, yhteismetsän muodossa ja hoidettakoon sitä kuten asetus pientiloista 28 päivältä kesäkuuta vuonna 1918 määrää».

Jokioisten hoitokunnan mielestä komitea oli tehnyt ehdotuksensa, että Jokioisten kartanoon kuuluvat metsämaat olisi pysytettävä valtion hallussa, »ottamatta lähemmin selvää tosioloista ja kokemuksista asutus-toiminnan alalla». Hoitokunta oli sitä mieltä, että sekä käytännöllinen kokemus että toimitetut tutkimukset ovat osoittaneet kotitarvemetsän olevan pientiloille miltei välttämättömän meikäläisessä epäedullisessa ilmastossa tasaisen taloudellisen tuloksen saavuttamiseksi. Kotitarvemetsää oli siis saatava perustettaville itsenäisille pientiloille. Mitä metsän antamiseen yhteismetsän muodossa tulee, tunnusti hoitokuntakin puolestaan yhteismetsän suuret edut, mutta ei kuitenkaan katsonut voivansa asettua sitä puoltamaan. Asutushallituksen saaman kokemuksen mukaan yhteismetsä voi olla edullinen ja sen hoito käydä mahdolliseksi ainoastaan silloin kun kukin osakas saa yhteismetsän lisäksi jokseenkin riittävän kotitarvemetsän. Jokioisten kartanon alueella oli kuitenkin viljellyn ja viljelyskelpoisen sekä metsämaan suhde sellainen, että tarpeellisen kotitarvemetsän lisäksi ei metsämaata riittänyt yhteismetsää varten. Valtio tarvitsi metsämaata välttämättä myös omiin tarkoituksiinsa. Juuri metsämaan vähyyteen katsoen hoitokunta ehdotti esityksessään maatalousministeriölle, »että Maatalousministeriö hyväksyisi kullekin viljelyspalstan saajalle erotettavaksi erityisen kotitarvemetsäpalstan, joten yhteismetsää ei Jokioisten alueilla muodosteta».

Yhteismetsä-ajatus hylättiin. Sekä torpparalueille että muille sopiville alueille perustetut viljelystilat saivat lopullisesti kukin oman kotitarvemetsän.

Koska suurin osa Jokiläänin viljeltyä alaa kuului torppareille, tuli näiden alueiden asuttamisen onnistumisesta suuresti riippumaan alueen vastainen kehitys. Katsottiin edulliseksi muodostaa entisistä vuokraviljelmistä jonkin verran suurempia viljelystiloina kuin mitä laki vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivältä lokakuuta 1918 edellytti. Niinpä tulivat viljelystilat yleensä käsittämään 10—20 ha, erinäisissä tapauksissa

aina 25 ha viljeltyä maata. Metsämaata erotettiin tiloihin yleensä saman verran kuin viljeltyä ja viljelyskelpoista maata. Suurimmalla osalla vuokraajia oli oikeus vuosittain saada 40 à 60 m³ polttopuita, mikä sekkin jo edellytti 12—17.5 ha metsämaata huomioonottamalla, että metsän kasvu alueella oli erikoisen hyvä. Jotta valtiolle säästyisi metsämaata vastaisiakin tarpeita silmällä pitäen, supistettiin suurempien palstojen metsämaan alaa siten, että jokaista viljelys- tai viljelyskelpoisen maan hehtaaria kohti, mikä oli yli 15:sta, erotettiin metsää vain 0.5 ha. Siten tuli esim. 20 ha viljelysalaa vastaamaan 17.5 ha metsämaata.

Uudet viljelystilat muodostettiin samoja näkökohtia silmällä pitäen kuin mitä edellä on esitetty vuokra-alueista. Kun kuitenkin useat niiden anojat olivat vähävaraisia työmiehiä, joilla ei ollut edes tarpeellista irtaimistoakaan, ja kun näille olisi käynyt ylivoimaiseksi ryhtyä hankkimaan rakennuksia ja irtaimistoa isolle viljelystilalle, muodostettiin isompien väliin myös pienempiä. On jo ennen mainittu, että maanviljelysneuvos Kordelinin aikana toimitettiin melkein koko Jokiläänin alueella määrämittahakkaus, joka paikoitellen vei metsän jokseenkin autioksi. Yleensä sentään saatiin muodostettaville viljelmille kotitarvepuuta, ja niissä tapauksissa, jolloin sitä puuttui, annettiin puita valtiolle jäävistä metsistä kohtuullista korvausta vastaan.

Se metsäalue, mikä jäi jäljelle, kun kullekin viljelystilalle oli edellä esitetyn mukaisesti annettu metsälohko, jäi valtiolle. Mitään varsinaista hoito-suunnitelmaa ei valtion metsäaluetta varten laadittu, ennenkuin maanomistusolojen järjestely oli päättynyt, koska valtiolle jäävien metsien rajoja ei voitu sitä ennen määrätä. Ennen myytyjen alueiden luovutusta hakattiin niiltä vielä huomattava määrä puutavaraa, pääasiassa sahatukkeja. Näissä hakkuissa otettiin huomioon metsänhoidonkin vaatimukset, joita Jokioisissa ei oltu noudatettu pitkään aikaan.

Pientiloille jaettiin kaikki ennestään torpparien viljelyksessä ollut maa, kuusi kartanoon kuuluvaa sivutilaa sekä muista kartanon hallussa olevista viljelysmaista etäisimmät ja hajallaan olevat pellot, joiden viljelys valtion laskuun oli hankalaa. — Jokiläänin maanomistusoloja pohtimaan asetettu komitea oli ehdottanut, ettei valtio ensinkään ryhtyisi harjoittamaan maanviljelystä omaan laskuunsa. Katsottiin kuitenkin olevan syytä menetellä vastoin komitean mielipidettä vieläpä pitempäänkin aikaa silmällä pitäen. Valtion mahdollisia vastaisia tarpeita ei ollut niinkään helppo määrätä. Ei myöskään katsottu olevan edullista ainakaan toistaiseksi kaikkien suurien rakennettujen kartanoiden sijaan muodostaa pien-

tiloja. Siksi jätettiinkin osa keskeistä viljelysaluetta valtion laskuun viljeltäväksi.

Itsenäistettyjä vuokra-alueita ja uusia viljelmiä oli kaikkiaan:

entisiä torppia	430
entisiä mäkitupa-alueita	208
uusia viljelystiloja	215
uusia asuntotiloja	72
	yhteensä 925

Kartanon maista jaettiin näille:

viljeltyä maata	8 962.57 ha
viljelyskelpoista maata	2 877.98 »
metsämaata	6 892.62 »
	yhteensä 18 733.17 ha

Näiden alueiden yhteinen hinta teki Smk. 18 878 619:15. Pyöreän luvun tuli hehtaarin ala siis maksamaan Smk. 1 000. Tähän hintaan sisältyivät kaikki rakennukset, vieläpä palstoille jäänyt arvometsäkin.

Paitsi suurisuuntaista vuokra-alueiden itsenäistytämistä ja uusien viljelmien luomista, josta edellä on esitetty joitakin lähinnä metsätaloutta koskevia pääpiirteitä, kuului hoitokunnan tehtäviin sukuoikeus- ja verorälssitilallisten aseman järjestäminen. Sukuoikeustilallisten oikeudellisesta asemasta on jo ennen ollut siksi paljon puhetta, ettei tässä yhteydessä ole syytä siinä kauan viipyä. Valtio asettui kysymykseen nähden samalle kannalle kuin yksityisomistajatkin. Valtion edustajat totesivat, »että sukuoikeustilallisilla ei ollut tiloihinsa omistusoikeutta, vaan ainoastaan perinnöllinen hallintaoikeus (sukuoikeus) niihin viljelys- ja hakamaihin, joita he nauttivat verollepanoaikana sekä kotitarvemetsään ja laidun-oikeuteen takamailla, kunhan suorittivat tilain ulosteot». Periaatteellisesti asetettiin sille kannalle, että sukuoikeustilallisten oli lunastettava omistusoikeus tiloihinsa. Sosialipoliittisia näkökohtia ja mikäli mahdollista loukattujen oikeuksien sovittamista silmällä pitäen katsottiin kuitenkin olevan syytä järjestää asia käytännössä sukuoikeustilallisille mahdollisimman helpolla tavalla. Metsäänkin sovellettiin hyvin alhaista arviointia, joten lunastus ei tullut kohtuuttomasti rasittamaan niitäkään sukuoikeustilallisia, joiden metsät jossain määrin olivat säilyneet maanviljelysneuvos Kordelinin aikuiselta määrämittahakkaukselta. Sukuoikeustiloista muodostettiin itsenäisiä perintötiloja. Samoin meneteltiin verorälssitilojen suhteen.

3 päivänä tammikuuta 1921 saapuivat sekä sukuoikeustilalliset että verorälssitilalliset kutsuttuina Jokioisten kartanon päärakennukseen, missä heille esitettiin maatalousministeriön heidän asiaansa koskeva kirjelmä. Samassa tilaisuudessa hyväksyttiin useimmat kauppakirjat. Paitsi valtion edustajia, puhui tässä tilaisuudessa sukuoikeustilallinen Otto Inki ilmaisten kiitollisuutensa tasavallan hallitukselle ja Jokioisten hoitokunnalle siitä, että sukuoikeustilalliset niiden toimesta olivat saaneet lopullisen omistusoikeuden tiloihinsa ja varmuuden elämäänsä. Puhuja viittasi siihen hartaaseen toivomukseen ja odotukseen, joka oli ollut jo heidän esi-isiansäkin mielissä, ja joka nyt vasta oli toteutunut.

Jokiläänissä oli sen joutuessa valtiolle sekä yleinen sivistystaso että ammattitaito varsin alhainen. Kansan mieliala oli painuksissa vuosisatoja kestäneen riippuvaisuuden tunteen vaikutuksesta. Saadakseen edellytykset pienviljelyksen voimakkaalle kehittymiselle mahdollisimman edulliseksi päätti hoitokunta tehdä esityksen pienviljelijäkoulun perustamisesta Jokioisten kartanon alueelle. Ei kestänyt kauan, ennenkuin mainitunlainen oppilaitos alkoi toimintansa. Siellä ovat pienviljelijät muun ohessa saaneet opastusta myöskin metsätaloutta koskevilla kysymyksissä.

IV. Nykyinen Jokilääni.

Verrattaessa Jokiläänin nykyisiä oloja oloihin kymmenen vuotta siten huomataan suurta edistystä. On tapahtunut nousu sekä henkisessä että taloudellisessa suhteessa. Yritteliäisyys on kasvanut. Monella alalla on saatu aikaan huomattavia tuloksia. Muutama vuosi on oikeastaan liian lyhyt aika metsätaloudellisten tuloksien esittämistä varten. Siitä huolimatta on Jokioisissa tälläkin alalla jo yhtä ja toista näkemisen arvoista. Tämä koskee lähinnä sitä osaa metsäalueesta, joka jätettiin valtiolle.

Kun maanomistusolojen järjestely suurin piirtein katsoen vuonna 1922 päättyi, jäi valtiolle metsämaata noin 7 000 ha. Tämä alue on sittemmin vielä jonkin verran vähentynyt. Tämänkin alueen käyttö järjestettiin ajan vaatimuksia vastaavalla tavalla.

Kaikkein tärkeimpiä toimenpiteitä oli metsän rauhoittaminen karjalta. Entisen järjestelmän aikana sai sekä alustalaisten että kartanon omakin karja, yhteensä noin 3 000 eläintä, käyttää vapaasti laitumenaan lähes 22 000 ha suuruista metsäaluetta. Eläintä kohti tuli täten yli 7 ha

metsämaata. Kun maanomistusolot saatiin järjestetyiksi, kiellettiin sivullisia laskemasta karjaansa valtion metsäalueelle. Omalle karjalle ryhdyttiin ensi töiksi valmistamaan hakamaita tarkoitukseen parhaiten sopiviin paikkoihin metsässä. Entisen 7 ha asemasta laidun tuli käsittämään vain 0,45 ha eläintä kohti.

On ymmärrettävää, että tällaisen keskitetyn laitumen järjestäminen oli erittäin edullista karjataloudelle. Mutta ennen kaikkea sillä oli mitä suurin merkitys metsätaloudelle. Metsän nuorennokset vaikuttavat erittäin onnistuneilta saatuaan olla rauhassa karjalta. On täysi syy toivoa, että niille aikanaan kehittyy täysitiheitä, arvokkaita metsiköitä. Eräs toinenkin laiduntamisen lopettamisesta johtuva seikka voidaan nyt jo huomata Jokioisten metsissä. Koivu, joka laajoilta alueilta oli häviämässä, on ilman erityisiä toimenpiteitä jälleen ilmestynyt nuorennosalueille. Ennen aikaan piti karja tarkasti huolen siitä, että koivuntaimet eivät päässeet kehittymään.

Varsinaisesti metsänkasvatukseen käytettävälle alueelle laadittiin taloussuunnitelma. Tässä yhteydessä jouduttiin luonnollisesti selvittämään metsän nykyinen tila ja vertaamaan sitä normaaliin tilaan. Ikäluokkasuhteet olivat kovin epänormaalit. Varsinkin nuorimpaan ikäluokkaan kuuluvia metsiköitä oli aivan liian vähän. Metsän puuvaraston pienuutta osoittavat seuraavat luvut.

Kasvullisilla metsämailla, yhteensä 4 789 ha, oli (v. 1921):

koko puuvarasto	} todellinen 320 360 m ³ normaalinen 678 028 »
vanhimman ikäluokan puu- varasto	

Metsän koko puuvarasto ei ole siis puoltakaan normaalista. Ha kohti se on ainoastaan 67 m³. Vielä räikeämpänä esiintyy puutteellisuus vanhimmassa ikäluokassa, jossa nykyinen puuvarasto tekee vajaan kolmannen osan normaalista. Suunnilleen 60 vuoden kuluessa on tarkoitus saada koko metsä normaalitilaan. Yksityiskohtia myöten ymmärtävien ja kuitenkin samalla rohkeiden otteiden jälkiä nähdään kysymyksessä olevassa metsässä nykyään jo suuressa määrässä. Erikoista huomiota herättävät laajat ja hyvin onnistuneet nuorennostoimenpiteet. Ensimmäiseksi on käyty uudistamaan kaikkein repaleisimpia kohtia metsässä. Kullakin paikalla on menetelty siinä vallitsevien olosuhteiden mukaan vapaana kaavamaisuudesta. Varmaankin juuri tämän käytännöllisyyden

ansioiksi on suurelta osalta luettava toimenpiteiden onnistuminen. Mainittakoon kuitenkin, että maaperän laatu on Loimijoen laaksossa erikoisen hyvä, mikä seikka luonnollisesti on omiaan suuressa määrässä helpottamaan ihmiskäden työtä. — Myöskin metsämaiden ojituksen alalla on nähtävissä kauniita tuloksia.

Jokioisissa ovat voimaperäisen metsätalouden edellytykset erittäin hyvät. Ympäristön maanviljelijät ja muukin väestö ostavat kaikenlaista puutavaraa. Aidanseipäät, riu'ut ja oksatkin menevät kaupaksi hyviin hintoihin. Jokioisten tehdaslaitokset tarvitsevat vuosittain huomattavat määrät halkoja. Myöskin Jokioisten kartanon maanviljelys käyttää metsäntuotteita hyväkseen mitä erilaisimmissa muodoissa. Edelleenkin Jokioisten kartanolle kuuluva saha tekee mahdolliseksi järeän puun jalostamisen omalla paikkakunnalla. Loimijoki ja rautatie avaavat hyvät mahdollisuudet puutavaran kuljettamiselle muille paikkakunnille.

Näitä erinomaisia edellytyksiä on Jokioisissa viime vuosien aikana myöskin käytetty hyödyksi. Tästä tulee ehdottomasti vakuutetuksi, kun tekee havaintoja metsässä suoritettavista töistä tai pistäytyy Jokioisten kartanon omaa taloutta varten järjestettyyn halkovarastoon. Pienimmätkin puukapulat otetaan talteen. Mikä ei kelpaa myytäväksi, se kelpaa ainakin polttopuiksi omassa taloudessa. Juuri kaikenlaisen puutavaran lajittelemisen mahdollisuus ja varmuus huonoimmankin laadun menekistä on luonnollisesti erinomaisen edullista metsätalouden kannattavaisuudelle.

Jokioisten kartanon metsänhoitajana on vuodesta 1918 vuoteen 1927 toiminut metsänhoitaja N. A. Lehtonen ja siitä alkaen metsänhoitaja Eino Simola.

Valtion omistamat osat Jokioisten kartanoa kuuluvat hallinnollisesti maataloushallituksen valvontaan. Kysymyksessä olevien alueiden metsätalouttakin hoidetaan siten aivan erillään metsähallituksen johtamasta valtion metsätaloudesta.

Itsenäistyneet pienviljelijät eivät suurin piirtein katsoen ole ainakaan toistaiseksi kyenneet järjestämään metsätalouttaan tyydyttävällä tavalla. Tätä ei kuitenkaan voitane erikoisesti ihmetellä, kun otetaan huomioon vallitsevat olosuhteet. Maanviljelijöillä on yleensä vielä nykyäänkin varsin vajanainen käsitys järkipäisesti järjestetystä metsätaloudesta. Jokiläänissä eivät asiat ole tässä suhteessa olleet paremmalla kannalla kuin muuallakaan. Kuitenkin vaatii hyvänkin metsän jatkuva kunnollinen käsittely metsänomistajalta ymmärrystä ja tietoja. Vieläkin enemmän

vaaditaan metsänomistajalta silloin, kun hänen on saatettava huono ja repaleinen metsä taas vähitellen tyydyttävään tilaan.

Jokiläänin pienviljelijäin saamat metsäkappaleet olivat todella huonossa kunnossa. Puuvarasto metsämaahettaaria kohti jäi pientiloilla keskimäärin 60 k.-m²:ksi. Usea pienviljelijä on kireässä taloudellisessa asemassa metsän tilasta huolimatta turvautunut sängen rohkeisiin myynteihin, joten metsäpääoma on vielä entisestäänkin vähentynyt. Nyt jo kuulee mainittavan, että pienviljelijöillä on liian vähän metsämaata. Kuitenkin on varmaa, että kysymyksessä olevat metsät pystyvät hyvin tuottamaan kaiken kotitaloudessa tarvittavan puutavaran, jos noita metsiä vain hoidetaan järjestelmällisesti ja kotitarvepuun kulutus järjestetään kohtuulliseksi. Tämä käy mahdolliseksi vain siten, että pienviljelijöissä herätetään harrastusta metsäasioihin ja että valmistetaan heille tilaisuutta tarpeellisten tietojen hankkimiseen.

Jokioisissa on kyllä jo tehtykin työtä metsätalouden kohottamiseksi. Kunnanvaltuuston myöntämällä varoilla on Jokioisten maamiesseura palkannut metsänhoidonneuvojan. 11 ja 12 päivänä heinäkuuta 1925 järjestettiin Suomen Metsänhoitoyhdistys Tapion avustuksella pienviljelijäin metsäpäivät. Osanottajia oli toistasataa. Myöskin metsänhoidollista kirjallisuutta on levitetty. Syksyllä vuonna 1924 alkoi metsänhoitokilpailu, joka päättyi kahden vuoden kuluttua. Kilpailussa oli 42 osanottajaa. Pienviljelijäkoulua ei liioin ole unohdettava. Jokioisten pienviljelijäin metsätalouden edistämistyöstä puhuttaessa on syytä mainita metsänhoitaja N. A. Lehtonen, jolla siinä on suuret ansiot.

Työ pienviljelijäin metsätalouden kohottamiseksi on kyllä pantu alulle, mutta sitä olisi myös jatkettava voimakkaasti. Tällainen työ kysyy luonnollisesti varoja. Jokioisten kunnanvaltuusto on näyttänyt hyvää esimerkkiä avustaessaan kysymyksessä olevaa työtä. Valtio on avustanut pienviljelijöitä maapalstan saannissa. Nyt olisi toivottavaa, että pienviljelijät opetettaisiin hoitamaan metsäomaisuuttaan. Sekä pienviljelijäin oma että yhteiskunnan etu vaatii sitä. Jos se lyödään laimin, eivät Jokiläänissä suoritettun asutustoiminnan hyväksi tehdyt uhraukset kannata täyttä hedelmää.

Luettelo käytetystä kirjallisuudesta.

- J. H. VENNOLA, Maakysymys talouspolitiikassamme. Helsinki, 1918.
- HEIKKI RENVALL, Teollisuuden ja maatalouden välinen taistelu Suomen metsistä. Helsinki, 1914.
- J. T. HANHO, Sahateollisuudesta ja sahanpuutteen viennistä 1840- ja 1850-luvuilla. Helsinki, 1915.
- MARTTI KOVERO, Suomen vientiteollisuus. Helsinki, 1926.
- Mietintö Komitealta, joka on asetettu pohtimaan kysymystä Jokioisten maanomistusojojen järjestelystä. 1918.
- Copiae Register aff Sexmeki Häredet. Pro Anno etc 1602 . . . Schriffuit i Kårs Hålm den 15 Februarij Anno 1602. Carolus.
- Öpett Breff för Jesper Madtsson po Monickala Godtzen vdi Finlanda. Aff Stockholm den 2 Julij Åhr etc. 1606.
- Her Jäspers Madzssons Breff . . . Skrifwit på wårt Konungsligit Slott Stockholm then 15 Septemb. Åhr etc. 1613. Gustaus Adolphus.
- Öppet bref för Kongl: rådet L:^r Claes Fleming landzhöfdingen Fabian Wrede och öfversten Gustaff Cruus på lijftijdz frijheet af alle dhe godz som dhe på sine egne el: sine medarfvingars vegnar ge i vederlag för sahl: Jesper Mattzon Kruus graverade donation . . . Datum Stockholm C: 31 december anno 1683. Carolus. / E. Lind-schiöld.
- Öppet bref för fru Brita och grefvinnan Anna Maria och Barbro Kruus, att få behålla dhett vedherlaget i sin lijftijdz, som dhe böhra gifva för dheras sahl: förfäders i syskonskiffte gångne donation . . . Datum Stockholm C: 24 januarius a^o 1684. Carolus. / E. Lindschiöld.
- Suuri määrä sukuoikeustiloja koskevien riitojen aiheuttamia tuomioistuinten päätöksiä sekä mainittujen riitojen käsittelyyn liittyviä muita asiakirjoja.
- Wärderingen på Jockis Frälsäteri, i Tammela Socken, Nedre Sexmäki Härad och Tavastehus Län. 1752.
- Useita Jokioisten sahamyllyn privilegioita ja verotusta käsitteleviä asiakirjoja.
- Wärderings Instrument å Jockis Gods i Tammela Socken, författade den 13, 14, 15, 16 och 17 Augusti År 1782.
- Banco Wärderings Instrument å Jockis Gods i Tammela Socken, författade den 22, 23 och 24 September År 1813.
- Beskrifning öfver Jockis Sätets Gård, belägen i Tammela Sockn, Nedre Sæxmäki Härad af Tavastehus Län (noin 1820).
- Useita sahateollisuudesta johtuvien riitojen aiheuttamia tuomioistuinten päätöksiä sekä mainittujen riitojen käsittelyyn liittyviä muita asiakirjoja.
- Direktionens för Jockis Gods Aktiebolag Årsberättelser. 1875—1916.
- Skogswaktare Instruction. 1851.
- Skogsordning vid Jockis. 1876.
- ASSAR WICHMANNIN vuonna 1900 Jokioisten kartanon metsille tekemä taloussuunnitelma.
- RAGNAR SAXÉN, Arvio Jokioisten ja Kartanonkylän kartanoille kuuluvista metsistä. Helsinki, 1918. W. G. THOMÉN Metsätoimisto.
- Kertomus Jokioisten Kartanoiden ja niihin kuuluvan omaisuuden vastaanotosta Suo-

- men Valtiolle 1 p:nä elokuuta 1918 sekä omaisuuden hoidosta 1 p:stä elokuuta 31 p:ään joulukuuta 1918.
- Jokioisten hoitokunnan kirjelmät maatalousministeriölle 21 päivästä helmikuuta 1919.
- WALD. BORGIN Jokioisten hoitokunnalle antama lausunto Jokioisten Kartanoiden metsistä ja niiden vastaisesta hoidosta. Helsinki, 1919.
- Jokioisten hoitokunnan pöytäkirjat. 1918—1921.
- Jokioisten Kartanoiden nykyiset metsätaloussuunnitelmat.
- Kertomukset Jokioisten Kartanoiden ja niihin kuuluvan omaisuuden hoidosta. 1919—1925.
- Tietosanakirja.
- Asetuskokoelma.
- Kirjoituksia sanomalehdissä ja aikakauskirja Tapiossa.
- Jokioisten kartanon edellä mainitsematonta arkistoa (oikeusasiakirjoja, tilikirjoja, Jokkis Gods Aktiebolagin yhtiökokousten ja johtokunnan pöytäkirjoja y.m.).

A Short Account of the History of the Forestry of the Jokioinen Estate.

I. The Origin and Ownership of the Jokioinen Estate.

Although feudalism was never so strong in Northern as in Central Europe, it was well-known in Suomi (= Finland). Jokioinen is one of the largest estates held on a feudal tenure.

In 1562 King Erik XIV granted a large area called Jokioinen (Jockis) in the South-Western part of Suomi (belonging to the present provinces of Turku and Häme) to Klas Kristersson Horn in fee. The ownership has changed many times since the original grant and has long ceased to be held under feudal tenure. In 1872 it was acquired by a Joint Stock Company, the Jockis Company, which sold it in 1875 to the Jockis Gods Company and in 1918 it was bought by the Government.

II. An Outline of the History of the Forestry of the Jokioinen Estate up to 1918.

1—2. Disputes between Landlord and Tenants.

The rights of the landlord and his tenants were not clearly defined and this fact caused many conflicts, especially concerning the ownership of the land, the taxes and the rights of cutting timber. The differences of origin of the farms belonging to the Estate made the matter very complicated.

Some farms had from the earliest times been ordinary independent and hereditary farms subject only to the payment of their State tax to the estate-holder instead of the Government. These farmers claimed to be in fact the legal owners of their lands. Other farms were held under special conditions known as «family-right farms». The use of the lands of these farms passed by inheritance from father to son, without conferring any title of ownership on the user. A third class of farms was held in ordinary tenancy directly dependent on the landlord.

Many of the disputes only ended with the purchase of the estate by the Government. They were especially complicated and serious in the case of the right of cutting timber on the «family-right farms».

3. Relations between Forestry and Manufacturing.

The estate has been a considerable owner of or shareholder in many industrial establishments. The industries that have had most influence on forestry are iron-working and sawmilling.

In 1805 an iron works was started and is still working. All through the 19th century the works used great quantities of charcoal which was supplied from the forests on the estate. Towards the end of the century, however, the timber had risen so much in price that the production of charcoal became unprofitable, and the works, by changed methods, managed to dispense with charcoal almost entirely. Since 1898 the works has been owned by the Ferraria Company.

The saw-mill industry on the estate has been long established. We have reliable information about it since the middle of the 18th century at which time the saw-mill situated at the rapids near the main buildings was rebuilt. The timber for this mill was not only taken from the estate forests, but was also brought from other forests. The greater part of the output was exported, chiefly to Stockholm.

The estate also owned in the 18th and 19th centuries two other saw-mills in different parts of Tammela.

From the 17th century to the middle of the 19th century the saw-mill industry was subject to many restrictions imposed by legislation. As a consequence disputes often arose respecting the amount of output the saw-mills had a right to sell and the area from which the timber might be obtained. On account of this restrictive legislation saw-mills were generally rather small compared with the mills of the present day, and the saw-mills of Jokioinen were of no great size until the end of last century.

4. Relations between Forestry and Agriculture.

The oldest form of agriculture in Suomi was the raising of crops on burnt-over forest lands. After a few crops the land was left in order to be naturally afforested and a new area was burned for crop. After a few decades the burning came to the same spot again.

Up to the middle of the 18th century almost every farmer in Jokioinen still practised this method of agriculture. The practice gradually fell into disuse as the marketable value of timber increased and made the burning unprofitable to the farmer. This kind of agriculture had a great influence upon the forests and the forestry.

As great quantities of wood are needed on farms for fuel, buildings, fences, etc. there is a close connexion between forestry and agriculture also from this point of view. The forests of Jokioinen had to supply not only the wood needed by the landlord and his agriculture, but also by the great number of tenants. The fuelwood alone amounted already to 25 000 m³ yearly.

5. Forest Management.

Already in old times it was the custom to employ forest watchmen in Jokioinen to prevent the illegal cutting of timber.

In 1871 a trained forester, Knut Arborelius by name, was engaged and he organized the forestry on lines of professional forest management. He remained in charge until his death in 1900. For some years the estate remained without a trained forester, but in 1907 a new one was appointed. Jokioinen may claim to be one of the oldest private estates in Suomi having a regularly organised forestry directed by a trained forester.

III. Purchase of the Estate by the Government.

In order to solve the complicated questions of ownership and usage of the Jokioinen lands, the Government bought the whole Estate in 1918 for 33.2 million Finnish marks.

In 1918 the estate comprised 32 000 hectares, and contained 698 agricultural holdings with a population of 7 960. Since then these holdings have been sold to their tenants, and, in addition, 287 new farms have been formed. The farmers paid an average price of about 1 000 Finnish marks per hectare for their farms, including buildings and forests. The State, however, has retained under its own management the main buildings and a part of the agricultural and forest lands.

This reform of land ownership in Jokioinen is closely connected with the general settlement policy of this century.

IV. Present Conditions of Forestry.

The forest area belonging to the State comprises about 7 000 hectares, and a trained forester is in charge. Unlike the great State forests in Suomi which are under the Board of Forestry, the whole state-owned part of Jokioinen is under the Board of Agriculture.

The forestry on the privately-owned farms is now on the same lines as ordinary farm forestry in Suomi. The farms in question are on an average small. The forest area they have is meant to suffice only for the home consumption of wood.

Publications of the Society of Forestry in Suomi:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Contains scientific treatises dealing with forestry in Suomi (Finland) and its foundations. The volumes, which appear at irregular intervals, generally contain several treatises.

SILVA FENNICA. Contains essays and short investigations in the subject of forestry in Suomi. Published at irregular intervals. Each essay appears as a separate volume.

COMMENTATIONES FORESTALES. Contains investigations and other essays regarding forestry and other spheres connected with it in other countries than Suomi. Published at irregular intervals. Each volume generally contains only one treatise.

Die Veröffentlichungsreihen der Forstwissenschaftlichen Gesellschaft in Suomi:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Enthalten wissenschaftliche Untersuchungen über die finnische Waldwirtschaft und ihre Grundlagen. Sie erscheinen in unregelmässigen Abständen in Bänden, von denen jeder im allgemeinen mehrere Untersuchungen enthält.

SILVA FENNICA. Diese Veröffentlichungsreihe enthält Aufsätze und kleinere Untersuchungen zur Waldwirtschaft Suomis (Finnlands). Sie erscheint in unregelmässigen Abständen. Jeder Aufsatz erscheint als besonderer Band.

COMMENTATIONES FORESTALES. Enthalten Untersuchungen und Beiträge zur Waldwirtschaft und damit zusammenhängenden Fragen für andere Länder als Suomi. Sie erscheinen in unregelmässigen Abständen. Jeder Band enthält im allgemeinen nur eine Untersuchung.

Publications de la Société forestière de Suomi:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Contient des études scientifiques sur l'économie forestière en Suomi (Finlande) et sur ses bases. Parait à intervalles irréguliers en volumes dont chacun contient en général plusieurs études.

SILVA FENNICA. Contient des articles et de petites études sur l'économie forestière de Suomi. Parait à intervalles irréguliers. Chaque article constitue habituellement un volume.

COMMENTATIONES FORESTALES. Contient des études et des articles sur l'économie forestière et les branches connexes dans les pays autres que Suomi. Parait à intervalles irréguliers. En général, chaque volume ne contient qu'une étude.

SUOMAL. KIRJALL. SEURAN KIRJAP. OY.